

ПРОЛОГОС

Гледај, ова је за љубав, рекла је, гледај!, ова, видиш? – љубав; и он гледа. Да!–да! – видим!, љубав; види како јој пурпурно лаковани нокат плови низ линију длана, малог, маленог, љупког, на свету длана данас најљупкијег, и види како се та љупкост, налик огледалу, огледалцету – прими-че његовом лицу. Видим-видим; лагано клима главом по такту којим њен сопран, вирећи иза огледалцета, цвркуће велике, највеће хиромантске тајне; ником то досад нисам рекла, ником; а он их слуша, никад ником, знаш? Знаш. Ни^икад! Казује се нечувено, шапућу се мистерије, он их све слуша, Никад-никад... Знаш!; Да!, да! – слушам, све слушам; и глава се складно клати, тихо, још тише, *мекше*, сходно ~~пес~~тајним тајнама, Да, да! Све, свесве... – и *све* и *с радошћу* повлађује расцврктаној љупкости; чујем-чујем, слушам. Знаш, заиста ником! Да, да! *С радошћу* – малом, досад му незнаном, можда је и безразложна, помисли, тако ситна, оваква, попут капљице, знаш?, чујем!-чујем! – али гле: јаркој капљи је налик, врела је, најврелија, и одједном та *кап*, као низ стрми грлић врућег чајника, топло клизну у срце, паде међу дубраве комора и преткомора, капну у црвене валове аорте. Гле, помисли, гле, налик је огњеном метеориту, чујем!-чујем!, *све* слушам!, звезда је падалица, мисли, растаљена је капљица космичке лаве, искрсне тако из дубина васионе и заувек се сручи у спокојну, лењу равн мора, урони међу листањем и пупљењем намрешкане таласе гајева, нераздруживо се споји са Земљом, као моје срце с овим маленим блаженством, и ето радујем се, радујем, и... – и све слушам, и све чујем; Чујеш? Чујем! – а заправо не чује. Слуша, и све чује, али ништа не чује, јер га изнутра заглушује, слично потмулом хуку што

пристиже из гротла недокучивог бездана, преплављује га изненада у њему набујала жеља. Прелила се преко једне чежње, као надошли речни ток преко постојане бране, преко чежње високе, дуготрајне, исконске, није ни знао, није хтео знати да је у себи саградио такав браник, такву уставу, а сад се жудња прелива и хучи и клокоће брзацима душе. Прати је однекуд искрсла, хитра попут гипке, окретне пастрмке, вртоглава помисао да у пурпурни чун коштаног коританцета укрца један мали, сасвим мали пољубац, а потом, љубећи прст – прстић, тако помисли, *прстић*, љубио бих овај прстић, мисли занесено, гле како се над црвеним чуном уздигао као ружичасто једро, и отпутовао бих њим, и путовао, путовао... , и путовао **с њим** – заноси се – с њим баршунастим, горе, све до делте длана, горе високо где јој се та линија љубави, тако сматра, можда тек слуги, високо се горе улива у живот. Или у нешто више. У неко највише.

То и није, помислиће, тек жеља. Није она страст која се напослетку, у ма шта била обучена, преобучена, увек се има разоденути у голу жудњу. Није само млаз који би да шикне, и згасне. То није. То зна. Није то, већ јесте, тако му се чини, као да је зачетак једног сталног тока. Као да у њему, тако осети у себи, дубоко, у дубинама досад непојамним, непознатим, у бездану из којег му пристиже хук ове слуге, онамо где буја, да ли тамо буја то предосећање како у њему, и још данас, зар још данас? – мисли, има избити врело из којег ће постојање, његово постојање, можда и постојање неких других, или можда свих других, то значи – **свих**, свих и сваког и свакаквих, постојање оних које среће, које зна, и које ће тек срести, или можда и неће, али ни њихово постојање за њега више никад, никада неће тећи исто, јер ето где му у дну душе кључа једно врело из којег бивање, ово свеопште бивање, има почети за њега извирати другачије, некако ће превасходније зајуборити, судбински заклокотати, и потећи трајним, дубљим, најтрајнијим

струјањем. И мој се живот, и живот мој, *спокојно се мирећ'*,
/ Станајућ' се радо, жељно, с коби Њеном, већ увече бележи
 врелим, од жарког дана преврелим стиховима, *Са усудом*
древним ко̂ искомска лава, / Ево се измирен живот покорава,
/ Ево се покорно мирим с Васељеном.

Над катренима и терцетима сонета јавиће му се слика, угледаће неко *нешто*, што би било као његов отеловљен живот, дакле – неко *Нешто*, и видеће где то *Нешто* пробија, дуби себи корито, *Моје корито...*, записаће, дуби тек бразду на недогледним стрминама бивања. Тек једно коританце, жлеб, плитку бору на длану постојања, али то је мој жлеб – *мој*. Мој јаз за један ни са чим више заустављив ток, за жубор суштог, за клокот једног космичког усуда по којем се у бивање, кроз бивање, има потећи трајно, и тећи онако незајазно и непресушно као што светом белим тече неки поток, сваки поток, и онај најмањи, онај поточић неисцрпни. Као што теку, ево, и по њеном ружичастом длану, то управо гледа, гледа и слуша где нечујно жуборе свиленасти поточићи бора, и гле, сваки од њих стреми – а то можда и не зна, помисли, не зна то тај мали поток што брза стрмином длана, зна ли да се кани улити, да се има улити у неку, ено!, у ону!, у ову! баршунасту речицу. А она, ево!, баш овде!, овде где се дотичу, овде под брежуљком иза којег се пружа венац кажипрста, и она, исто тако, скоро ништа мање, ево! – и река утиче у њега. И ево их, припојили се, стопили, и ево нас – то ли би нам хтелo предсказати зрцало њеног длана? – да јесмо они који се тако имају дотаћи, и тако срасти? И шта ли још, да ли ишта више уме посведочити ово старо, престарело гатарско умеће? Да ли нам то сад, *сад и овде*, ево овде, *nunc et hic*, под руменом сенком њеног прста, да ли нам то заиста кани прорећи, да ли нам вајно гата, шушљајући својом безубом древношћу,

како јесмо баш они који ће сад, ево баш *сад*, неминовно ће помешати своје струје и токове, преплести се, заплести судбине, и заувек, *сад и заувек* – постати неко цело, *nunc et semper*, бити они што приљубиће се, припојити, *...и прилијепиће се*, хоће ли, *...прилејепиће се и биће двоје једно*, биће једно биће, и онда, отад – увек заједно, ваљда, тако заједно даље жуборити, *увек и заувек*, тако мисли, *semper et semper*, *...и зато оставиће човјек оца својега и оставити матер своју*, и онда ћемо незауостављиво удвоје тећи, *...и прилијепиће се к жени својој, лијепој у лицу*, и хучати ка делти длана, тамо далеко где љубав, тако слути, обилазећи рт палца – то види, види широки залив кажипрста где се љубав, помисли, линија љубави се овде улива у живот, *...и биће двоје једно тијело*, биће једно биће, улива се у нешто више, у највише.

Или је њен длан тек зденац жеља у који се, попут новчића протраћених, убацују гола прижељкивања. Бунарчић у који падају ситне слутње. Ситниш мојих слутњи. И можда њених. Можда и њених.

Због жубора таквих слутњи, под хуком оваквих мисли, промичу ли, промичу му цвркути хиромантских тајни; ником то досад нисам рекла... ¹никад, ²никад...и ником... ; и да ли ћемо онда, бивајући једно, као овај свилен-поток и његова ружичаста речица, скупа залазити у све оне небројене сливовове бивања? Гле само колико се још румених рукаваца разлива по малим долинама њеног длана; а горе, на плишаним падинама, колико ли је ту скривених слапова, букова, што ниједно лице досад не оросише, и колико ни од ког виђених студенаца, с којих усна још није жеђ толила – од ових слика, увече, као вајар од неотесане громаде, клесаће стих за стихом, *a b_e b_e a - a b_e b_e a - c_e d_e c_e ...*, а сад му крај њих, или иза њих, можда испод, где ли?, промичу и промичу и промакоше, и ево: исцвркутане су, све тајне њеног длана већ јесу исцвркутане. Да ли тако удвоје уливени, стопљени, питаће се у обгрљеним римама вечерњег сонета, да ли ћемо допрети,

као бивше двоје, као будуће једно, узводно допрети до извора бистрих, до најбистријих? И потом стићи низводно ...-*cedece-decedec*, стићи до нај-нај-најдубљих, најмутнијих вирова, и до оног једног, до оног...; **и то је** љубав – видиш ли?, баш **то**, видиш ли? – каже му – **видиш!**; ...и стићи до оног неминовног, до коначног увира, до ~~сеновитог~~ завијутка иза којег се живот, авај, живот свачији, **авај**, авај – неповратно претвара у понорницу, под камен, у земљу, у тмину замиче, **видим!**, каже јој, видим љубав & живот видим. И видим оно...ону ~~сен~~... ; али прећутаће јој то; ...и видим оно, оно... „авај, авај“ – али ћути, језик је пуж, увукао се у кућерак уста, на осликаним вратима – осмех, ведар, мушки, **видим!**; а чун пурпурни не плови више баршуном длана. Сад сасвим мирује приставши, попут рибарске барке, уз док њене усне. Као привезан почива на усници, мирује усред васколике опипљивости, стоји непомичан сред света сатканог од телā и ствари, док се у једном оначуљном свету, иза ока, иза очију, иза голог гледања, и даље се чунић тог прста, живахно, као на таласима намрешканој пучини, пропиње и понире посред његовог срца. Гле, па она ми, и не слутећи, рибари по души, помисли, а она зна – зна да мрежа јесте бачена, и кад ускоро поново исплови у мрежи ће затећи ... – већ се ту има копрцати неки плен. Она зна, јер длан јесте **њен**, и длан **њен** **јесте** огледало у којем се он огледа, и зна, само не зна како, дакле – слуги, слуги да се он у њу једном неповратно има улићи, јер он је тек поток, поточић, а она је река. Она зна и све оно што још није речено. И оно што није ни помишљено, ни данас, ни икад, нити ико. И то да љубав није ничија притока, јер **њен** длан јесте огледало у којем се он огледа. А изнад њих, око њих, огледајући се у мноштву малих зрцала, у заосталој капи росе, у тананом блеску паучине, у злаћаној грудвици смоле, пршти светлост увек далеког, данас и високог, а вечито нам блиског Сунца. С руба шуме, преко бојама разбокорене ливаде, где

хор цврчака наговештава жегу, изненада, слично наставнику који тражећи пажњу жустро лупка кредом о катедру, тупо је заштектао кљун детлића: **Ток! Ток! Ток-ток-ток!**

Видим, видим, каже јој, видим љубав, и живот видим, а онда, опоменут штектањем, погледа у катедру. У своју расклапајућу „катедру“. То је излетнички столић с облим алуминијумским ножицама и плочом од лаке шперплоче прелепљене мраморно-сивкастим ултрапластом. На столу је метални, зеленкасто обојен, од употребе већ овештао пладањ. На зеленој, његова мајка би рекла „резеда“ подлози, била је наликана, заправо, наштампана сеница изграђена од белог камена, хладовит тремчић замишљен у класицистичком маниру, ступчићи дорски, па јонски, па архитрав и волуте, и кочоперни забат над каменом клупом где се на јастуцима од љубичастог плиша, „лила“ – рекла би мајка, досађује једна дама. Да је дама, и да се досађује, види се по злаћаној лепези што је тромо, окамењеном немарношћу, приноси свом вечито равнодушном лицу. И набори брокатне хаљине, украшене светлוצавим тачкицама бисера, падају ка тепиху траве исто тако декоратерствујушчи досадно. Са стране супротне од оне ка којој је окренуто њено флегматично лице, ка дами се занесено нагиње млад човек, обучен по последњој, **ток-ток!**, моди француског двора. **Ток, ток-ток!** – све је жустрији магистер-детлић; упиње се и хор цврррчака, као да појачава пој не би ли надгласао, занемарио то „учино“ опомињујуће **ток-ток!** кљуцкање. Увојци младићеве перике бацају прозачну сенку на књигу коју држи у једној руци, док му друга, вирећи из белог, чипкастог рукава, јесте спуштена на груди. Грчевито је прислонио тик крај звездоликог, од гримизних рубина начињеног броша, баш на месту под којим сматрамо да нам лежи срце. Испод сетних, полусклопљених очију, кроз срцолики отвор његових страсних усана, да ли је икад ишта могло навирати осим стиха за стихом за стихом?

Заправо, то беше био тек један, декоративном мазаријом заувек окамењен, меланхоличан, **ток-ток!**, нечујан стих. То је оно што се некад на пладњу могло видети. Могло & некад – јер слика, већ одавно (тако казују мрље патине и мрке тачкице рђе, у које, налик космичким рупама, црним рупицама, увире, гасне преостали сјај њених боја), слика је, попут фреске коју оскрнави варварин, прошарана мрежом танких бразготина начињених, „*Ископаше ти эчи ...*“, оштрицом неког сечива, „... *эчи, эчи, лепа слико*“. У ту мрежу сад је полегло, све једна до друге, пола туцета стопу дугачких риба. Детлић утихну. Дакле, звонило је. Час је. Сад можете, молићу, узети свој прибор и почети. Видим-видим, каже јој, видим љубав, каже, и живот, помисли, видим све, па дотакавши најкрупнију рибу врхом ножа, ону што је лежала у средини, додирнувши је попут краља који спушта мач на раме будућег витеза, помпезно објави ливади и шуми и небу:

Scomber! Scomber scombrus!

На трен бива надјачан жагор цврчака. Испрва његовом гласно обзнањеним досетком, потом и њеним, мада на други начин гласним и гласнијим смехом. А тај смех, кад би умео говорити, рекао би: Нек буде како сматра Ваша Висост! Нек буде како жели Ваше Величанство! Нек тако буде! – а „величанство“ се достојанствено смеши, благонаклоно, краљевски. Споља достојанствено, а изнутра – протегло се душом задовољан кез, презадовољан. Смех – иако не може говорити, никад нам не говори, али увек нам казује. Тако и њен. И њен смех му је казао оно због чега се сад тако двоструко цери док пажљиво загледа плитки отисак који сечиво малопре остави на модро-сребрнастом телу. Час је, мисли, одзвонило је, време је. Баш је време – каже тако и мало сунце које се зрцали на површини барице у коју се отопило ледено ткање рибљих хаљина, кошуља, рубља, у шта ли их то већ облаче замрзивачи и коморе хладњака; час је, мисли; **а шта је** даље било с Марком?

С нашим Марком, пита га, заправо, она га „пита“ – јер неће му дозволити да пажљиво загледа нешто што није она; **не дам ти** да ме не видиш, мисли, ни на час му не допушта да буљи у било шта што није она која зна да мрежа јесте бачена, ја сам река, ти жубориш ка мени, јер живот је само притока која се улива у љубав, јер у љубав се све улива, можда и љубав сама, **и хајде!**, причај ми **још**, каже му, још нешто ми причај... причај ми нешто... ето... – **о Марку!**

Гледну Муса – левом руком узима најближу му рибу, *Муса гледну брду и облаку*, таман на време, таман – каже јој – одлеђена ми је баш како треба, *брду и облаку, откуд оно вила проговара*. Окренувши је сребрним трбухом ка себи, спушта је на даску за сечење која се с пладњем тиска на мермерно-пластичном столићу, и рибу благо притисну дланом. Мени изгледају као да су још увек залеђене; подешен на љубопитљив тон, тик крај његовог увета, цвркуће сопран. Баш тако и треба, ако их скроз одледиш распадну ти се као...; **као?**, меки плави увојци овлаш му додирнуше образ – **као?**; ...као неко раскувано ти пиле. Господарица увојака лагано клима главом. То значи: тако значи. То споља значи: баш разумем; а изнутра: појма немам, откуд ми пиле, али верујем ти, баш си вешт и слично, а увојци се опет зањихаше, *два-а напред /је-дан-назад*, отплесаше још који окрет по глаткој *два-а напред* свеже обријаној *је-дан-назад* површини лица. Од валцера се ужари полуодлеђена риба под дланом. Као да га пече. Мртва пулсира. Или то бије мој длан? *Маче Марко*, гле, ипак то бубња у мени, *маче Марко ноже из потаје*, пратећи баритон десетерца десница му опет посеже ка дрвеној дршци из које вири дуго, танко сечиво; а што ти тај Муса, знатижељно цвркуће сопран, што гледа и неко брдо и тај ...тај облак? Где му је та вила? На брду или...? На облаку је посестрима вила, на облачку, показује челичном оштрицом паперјасту кумулус на блиском обзорју. Плаве локне живахно следе покрет

њене главе док је љупко подиже ка снежно белом печату при дну ведрога неба. Успут, клизнувши му преко образа, опет одиграше окрет-два валцера. Стоје исувише близу једно другом, тек су познаници, скорашњи познаници, и мање од тога, али праве се да то не примећују. Глуме. У овом комаду она глуми и кулинарску знатижељу. Жељна је знати, јесам заиста, да-да, *scomber scombrus*? – видиш!, то нисам знала, врло занимљиво. Он не глуми. То не. Он зна, мораш је пећи док јој не искоче очи. Она гледа преко његовог рамена, ту се не претвара, у томе заиста ужива, њени увојци знају све окретне игре, а он је вешт, он зна; ове буљаве рибље очи, видиш? – иначе, искочиће очи твојим гостима. Он је љубазан, описује стомачне тегобе, он је кавалер, а блиставо плаветнило небеске повеље опечаћено белим жигом опет измами цвркут: како је диван^д овај^д дан. Божанствен је, каже му, бо^ожанствен, а мисли: божанствен си, јеси ли? Наравно – каже јој, а мисли: да ли сам^д да ли^д, јер ти јеси, ти ми свакако то јеси, наравно, каже јој – прави дан за роштиљање. Управо сам то јуче наручио од старог доброг Боге: један плави дан за *плâвѹ*. За *плâву* рибу. Обоје се праве да не чују чак ни шушањ алузије у тој синтагми. Дужина вокала на крају описног *придева* претвори му вид у *одређени*, у *одређену* рибу, потом је и дуги самогласник првог слога, налик уназад изговореној формули чаробњака, преобразио арго „рибу“ у *одређену* девојку, у јединствену девојку, у девојку особиту, у *плâвѹ*, и затворио се *circulus amatorius* – и њој се свиђа тај *цирк*, тај *круг*, јесте, баш је духовит, несташлуком *Аморовим* оцртан је *круг*, баш ми се **све** свиђа, јако јој се свиђа на шта то пада сенка прикривеног, придевеног значења. Дан је за једну *плâвѹ*, то јасно чује, она је данас једина *плâвѹ*, остале нису, а оне што јесу, оне су само *плâве*, и ето их на боку, ево их полегле, мутним оком у небо загледане су скуше. И увојци ће опет живахно заплесати, а њему, тако му се чини, ледена риба има ускоро зацврчати под врелим дланом.

„Гледну Муса брду“ – то значи: погледао је горе, увис; танком, шиљатом оштрицом брзо прелази преко памучног кумулуса као да га сецка. Дивне ли умотворине, тон благе, једва приметне занесености боји му глас, добро погођено решење пронађе тај староставни песник: „ гледну брду“ – красна је то метонимија, а беше неук себар, тек гуслар неписмен, дивно је, красно је – понавља она, ништа не разуме, али мисли: диван је, предиван, нежан је, песму ми рецитује. А на облаку седи вила и слуша како је Марко Краљевић узалуд дозива у помоћ. *Јесам ли ти, болан, говорила, / Да не чиниш у неђељу кавге.* Муса га је баш опако прикљештио. Сећаш ли се?: *нак му сједи на прси јуначке.* И ето, готов нам је сад Марко. *Неђеља је света,* а као да му дође и црн петак. Наравно, наравно, петак, сећам се, црни петак – играју увојци, ♪ *јен'-два, ♪ два-три*♫, бриди му лице у такту валса – ♪ *три-чет'*♫♫, сећам се, био је петак трин'ести, ♪ *два-три, ♪ три- чет'*♫♫... Не сећаш се, мисли. Нема ту таквог петка. Па тако некако – каже јој, а мисли како још није срео иког да је ишта запамтио од школске лектире. Онда се сећаш и како је дозивао вилу посестриму? Наравно, наравно, ♪ *два-три*♫, сећам се – петак је и дозивају се те виле, а шта је било даље?, ♪ *три- чет'*♫♫, матинада траје, букти образ, ♪ *јен'-два*♫♫. Слатка је кад лаже, слатки ђаволак, грло ми је суво, осушило се, пресушило. Не види, то нико и не може без огледала, крв му под кожом навире на балску позорницу, улива се у свеже обријан, сад већ и румен, ♪ *јен'-два*♫♫, десни подијум. Букнуо му и онај други, леви, засад празан. Спреман за вечерњу игранку, за серенаду. Што ли је оваква жега?, дан уопште не личи на то, питаш: Шта даље? – е!, па даље би да се Марку одазвала вила посестрима, откуд ми, мисли, најће овако силна жеђ? Језик му виси под непцем попут пршуте у пушници.

Зар јесте?, ето, баш дивно!, сећам се, сећам, небеска вила и тај краљевић, ♪ *јен'-два*♫♫, ♪ *два-три*♫; не сећа се ђаволак, ♪ *три-чет'*♫♫ – „Ајде, оче духовниче, богати, да купимо оног

слатког једног ђаволка.“, ко *jow!* тога да се сећа? – „Да га водимо у наш манастир“. Тако кажу: „, *jow!* “– а мисле: глупо је. Бесмислено им је **то** памтити. Непотребно. Језик је сува шунка, али откуд кад му је на усни још увек свеж укус кафе. „Глупо им је“, „преглупо им“, то славно, светски славно колективно памћење, медаље, одликовања, почасни докторати. И онолика чаша воде, искапих је хладну, ледену, надушак. Шта ће нам то прашњаво памћење мртвих предака? Спомен на прохујало? То је бескорисно. То је тако *демоде*, кажу. Није више у тренду, није нам *trendly*. Назадно је. Регресивно, ретроградно, примитивно, просто, простаклук балкански. „Узео калуђер мало мушко дијете, наочче, још није ни знало за се, па га однио у Свету Гору, у Хиландар, и онамо га, међу све самим мушкињем, хранио, отхранио и књижи учио и научио.“ То им је *demoder*, кажу, *passer de mode*, кажу можда и *nontrendly*, или слично – а из белог света свакодневно ми шаљу разледнице с фотографијама пирамида. С фотографисаним прогресивним пирамидама. Стижу и оне с фоткама костимираних гејши, конзервираних пагода, са снимком авангардних руина Форума, *Tanti saluti di Roma. Aiuto, annego!* „**TALIJANSKI U SVAKOJ PRILICI!**“ (*Помоћ, тонем!*) *Annego! Non so nuotare!* **DVIJE TISUĆE RIJEČI I IZRAZA** (*Тонем! Не знам пливати!*). Једино „простаклук балкански“ мора сам себи признати, хоће-неће, да **беше**, да **бејаше**, да јесте **бивши**, да је данас само преминула, прохујала знаменитост. Или, ако још није, онда управо цркава пред варварском нејездом силних *робинхудова* и *бенг-бенг-биликидова*. А и тада, док беше знаменитост – „Кад момчићу бјеше већ око осамнаест љета...“, мора признати да и тада то **бејаше био** тек неком, ваљда – грешком, нечијом несмотреношћу; „...први пут га калуђер, као свог ђака, поведе 'амо, у свијет.“ Ама, ко „, *jow!* “ да памти неку омашку, да памти каква **бејаше била** предаја наша балканска. А крв је од ње врила, не само нама, сузе су на очи ударале, **ама!**, изгорех – а онолику

вудурину искапих, хладну, ледену, надушак. „Кад дођу у прво село, а тамо **дјевојке** ухватиле коло па играју. Зачуди се ђак, каква су то створења. Шта је оно, оче духовниче, шта је **оно**? “ Сад нам дивотну предају живу потапају, као шугаво маче, тако бездушници, они тако, као маче је утапају заборавом, муљем задружног немара. Још ми трну зуби, и онолику коцку, ону „коцкетину“ леда скрцках, чуди се у њему нека мала, маргинална свест, окривљује за жеђ тобожњу врелину благог сунца, а не види колико му је румени наврло на глатко обријане подијуме. Спокојно беше омркло предачко памћење, плодносно, родно, колико се духа под њим испилело, а освануо овај јалов задружни заборав. „Намргоди се калуђер на коло **дјевојачко**: Не гледај онамо синко, **оно** је све ђаво, сам ђаволак до ђаволка. А ђак рече умиљатим, најумилнијим гласом: 'Ајде, оче духовниче, бога ти, да купимо себи једног ...“ И ти си жедна? „ ... једног слатког ђаволка.“ Откуд му то, помисли, нисам. Јеси ли? Мало, каже, јесам мало. Ана је баш пресладила, убеђује сад и себе – ону кафу. Анчи ти је славна по томе. Увек скува црни шербет, а не црну... – гле!, као да стварно јесам – ... кува шербет, а не кафу. **Стив! Стив!** – викну баритон. За шербет су чули. То је чистим шећером заслађена, преслађена вода коју су Турци радо пили као напитака. „*Све хануме шербе пију, шербе пију, кахву ију*“. **Стив!!**

Нема Турака, нема шербета, мало га је ко данас и пробао, остала тек замирућа реч, **Стиив!! 'Ало!!!**, остаде реч-сенка све краћа и краћа, да тавори у све уже и уже разумљивом поређењу. **Стиив!!!** Ништа. **Сте-фа-не^е!** – стака-том се огласи и сопран. **Аа-на^а!** Нико се не оглашава. Не чују. Погледаше се. У трену се усагласи осмех са осмехом, сопран са баритоном, и раз - и два - и три, **И: Стииив!!!** – јекну моћни легато и неко се већ одазва из брвнаре. Неко је чуо да им треба „дотурити“ нешто 'ладно, је л' нешто 'ладно?; ал' баш-баш-баш!; 'оћете по пиИВО? Може пиво?

Желиш? Желим! Мало? Може – лаже ђаволак; ако може мало, Стив!; она не пије пиво, може-хоћу, тресу се увојци, потврђују да управо сада, да управо данас, жели радити све што он ради, одједном је целу прожима жеља да данас, да заувек, може ли управо за **увек**, може ли увек-заувек осећати све што он осећа, жедна сам, јесам, и ја сам, може. **Стив!** Дај два! И тако – сад се Муса загледао у облак... – извини... – **'Ало!** мени велико! Извини, неком мораш све нацртати, дакле – загледан је у облак. Горе је красна вила; окреће лице ка увојцима, увојци су окренути ка небу, красна је, гледа је, прекрасна, мисли; и њено се лице осврну ка њему; ослепећу, помисли, ослепети од ове лепоте; загледао се сад Муса у то чудо небеско, блене; врх јој се носа примакао његовом, близу је то, преблизу, искра би могла искочити, али они су засад само познаници, и мање, још неће заварничити, неће тако брзо, не сме тако брзо, зато брзо, брже, најбрже дижу погледе ка исецканом облаку да би видели, таман су стигли да на време виде како му одреске прамења лагано развејава лахор на висини. Гле, нигде те твоје виле, каже му враголасто, задиркује га, а мисли, слути: ја ћу теби, глупане, то бити. Како нигде?, откуд?, он не попушта, ено је!, види, ено јој крила, гледај!, раширила их, ено јој и косе, видиш, попут твоје; моје?; видиш ли колико се увојака разиграло небом? Он мисли о мојој коси, он је нежан, диван је, **а шта** ће бити даље? – пита га и примиче браду његовом рамену гледајући у левицу којом притиска рибу; вешт је, лепи су му, дуги, ти прсти, шта даље, шта?

Маче Марко ноже из потаје, морам журити, упецло је ово сунце, ово „*маче*“ је од „макнути“, значи да је „макнуо“, односно „дограбио“ скривени бодеж, увлачи врх ножа у ружичасти отвор при дну сребрног трбуха, брбљаш с њом, љутну се приучен кулинар у њему, а риба ти се отапа, лајавче, подиже високо, ван домета оштрице,

палац леве руке, заиста, већ је доста омекшала, али вредело је, осећа како му се изнад кључњаче гнезди врх њене браде, још како је вредело – и она је, и она се овако... ту мисао застаде, требало је да гласи: „раскравила“, ... и она се раскравила – али одједном је та опаска бедна, скоро богохулна, недостојна отмености којом попут ореола блиста њена лепота, па збрзавши мисао у једно пригушено: разгалила; звонко потегну следећи десетерац: *Маче Марко ноже из потаје, / Те распори Мусу Кесеџију*; и опрезно, лаганим, спорим покретима прави на телу рибе дугачак рез, *Од учкура до бијела грла*, плитак рез дуг све до шкрга. *Мртав Муса по ледини скаче.*

Гле, зацвркута из оног гнезда, уопште нема крви. Наравно, још је слеђена. И све друго, видиш, показује јој оштрицом ножа. Видим, баш је залеђена, смрзотина једна. Дубљег леда од рибљег нема, ако је имала душу и она јој се смрзла, каже јој, али вама принцезо, то само мисли, мешкољи се птичица у оном гнезду, вама се, госпо, надам се, ваша душа данас неће смрзавати, надам се не данас, ваше ђаволкасто величанство. Видим, кристал је крвави, каже му, лед је ледени, смрзотина једна, каже му, а ти си, мисли, врео си, топлота из гнезда под његовом кључњачом разлива јој се телом, милина струји све до најмањег ножног прстића и он виде како јој доле, доле дубоко испод распорене скуше, у отвореној сандали, заиграше црвено лакиране клавијатурице ноктију. *Умрећу данас, госпо, умрети од лепоте.* Ако допустимо да се отопи, да се течности разлију, месо ће нам бити горко. А ти си ми баш сладак – мисли, мислиш: баш-баш горко? Баш-баш, као чај од неке травуљине, али овако, кад је, што ти кажеш – „кристал“, видиш ли како је сад... – видиш ли да је лако? Каже јој, пита је, и не помера се. Осећа њене локне. Окупиле му се око десног увета као усплахирене тинејџерке око поп-музиканта од којег измамљују аутограм. Хоћеш ли да пробаш, пита, а

мисли: нећеш. Нећеш-нећеш, никад то не бих дозволио, пре овде имам пасти мртав него дозволити да се ти дивни прстићи заплићу међу рибља црева. Стаје испред њега, погледа га у очи, а из њених, мисли он, њеска се ведро, најведрије небо, нигде ни облачка: Хоћу! Ако **ти** то хоћеш. Наглашава „ти“ тако да оно звучи као „све“, као „све што ти хоћеш“, као „могло би једном бити **све** што ти хоћеш“. Он чује то **ти**, он слуги то **све**, и зна: до тога не могу стићи преко рибљих изнутрица. Не, госпо, нећу – мисли – јер пре бих овде и мртав...; шалим се – каже јој – шалим, јер није то за даме. Лов и риболов. Мусе и Кесеције и друге кржаве ствари. То су витешке дужности. Нежан је, нежна зверка, звер, дивна звер, а шта јој је то троугласто? Је ли то „нешто“ појела? Или можда пре „неког“, неку шкољку? То је срце. То? Зар је троугласто? Све рибе имају такво. Зато све јесу, не мислим само на плаве – склоне сте, тако кажу, таквим љубавним формама. Троугластим. Она се смеје. Безобразан је, звер је, диван је, и он се смеје, диван и духовит и... – и увојци јој сад играју најживље валцере, ♪ јен'- два ♪, по њеним образима, ♪ и два ♪ и три ♪ и ослепећу, готово је, изгорех изнутра, осврће се, где ли је већ оно пиво, на врелини њеног осмеха цврчи му следећа скуша у руци. Пулсира. А онда севну оштрица из потаје, палац хвата висину, рез је распара од учкура до бијела грла.

А мушки рибони, пита враголасто, какво је срце у једног рибона? Не знам. Не знаш? – лаже ме, **зна!** Мисли да је лажем, да знам – мислим, не знам за друге, али, ето, код мене... **Даа?** Код **тебе?** Па... код мене је некако... двоугласто. Али увојци се уморили. Не играју више. Поседали на крајевима лица као преморене играчице по балским столицама. Двоугласто?, лаже ме, ех, ви... мушкарци, ви ... – лажеш ме. Не смеје се више. Ни он. Види локне су сад непомичне. Смак-лак-сале. Тек лагано подрхтавају као да их поветарац хлади невидљивом лепезом. Више се не смеје. И над обрвама,

налик мосту што се окамењеним севом пружио изнад мод-ре реке, тако се у луку извила танка бора над њеним пла-вим погледом. А преко мостића, од обале до обале трепави-ца, запутила се запрега неке горчине, караван једног грког сећања, присећања. Лаже ме. И он, ето – лаже. А он види само да се она више не смеје. Али виде и како онај мргуд-неимар (а сви макар по једног имамо у себи), тај од њене намр-штености гради бору-ћуприју над плавом реком. *Што се оно Травник замаглио, или гори, ил' га куга мори?* Али нећеш вала, кликну у себи, данас је плави дан, за **плавѹ**... , за ви-лу!, па бану на онај мостић попут друмског разбојника, ис-кочи пред караван где се у самарима већ љуљушкало оно: **ех**, мушкарци, **ех** лажете, **ех**... – тако ми браде, госпо, ти мушкарци, па ето и брка ми, браде ми и левог брка, они никад, ти мушкарци, ето и другог ми брка, и длачица ми носних, никада вам они, госпо, мушкарци никад не лажу. Ама никад и никада – тако ми свих длака и длачица, где год да ми расту! Под теретом комичне генерализације за-љуља се мостић, напуче му лук, урушава се, а под њим, у врбацама трепавица, опет живахно заколуташе, зажубори-ше плави брзаци. Ево се сад и усне спремају да заплоче у чамчићу осмеха. *Нити гори, нит'га куга мори...* , тако вило бродарицо, тако, не дај моста Дрини, зид сажежи погле-дом, Јањо, душо, запали каменград тим очима, тврдиград, душо, тврдиград, умрећу ти, госпо, од лепоте, али озбиљ-но, најозбиљније то казујем, мушкарци никад, ево и зулу-фа ми, и њих прилажем, кад дадох јуне нек иде и уже, да-кле – и зулуфа ми... ; од ћуприје не остаде већ ни камен на камену, обрве су сад крила ластавице, какво јуне?, немо питају, откуда ти?, љубопитљиво лепршају обрвице над широким небом очију, између њих, испод њих, љупко јој подрхтавају ноздрвице, тачкице су прћастих упитника; зу-луфи?, па немаш их!, немаш ни то уже!; па добро, немам, правда се пред немим питањима – јесте, немам, али нисам знао да ми зулуфи могу у животу оволико затребати; дакле

– ако нема зулуфа, а нема их, онда признајем да то не важи за све мушкарце; тако Јањо, тако вило златокрила, не дај више моста на се, да не буде више ни каменчић на каменчићу, чело је опет небо, ведро, најведрије. *Нити гори, нит'га куха мори, /Већ га Јања запали очима. Изгореше два нова дућана...* – ето признајем, неки су мушкарци, што би рекао стари гуслар – *тешке, госпо, то су лажљивице; јесу* – потврђује му то малим наклоном, налик је уздржаном поздраву који се упућује из даљине; ... али зато ми остали, ми мушкарчине, ми са зулуфима које управо почех пуштати – ми никад, скоро никад, замало па да не лажемо. Прсну канкан смеха. *Изгореше два нова дућана, два дућана и тврда механа.* Поскакаше увојци, бацише лепезице из руку, она се смеје звонко, брзо, од срца, јер тамо је, у срцу оркестар беше засвирао тај брзоритам, *Изгореше, изгореше...* , дакле, истину казујем, *Јер их Јања оком запалила*, кад велим да у ме' срца јесте, да јес' и да јес' баш двоугласто – QUOD ERAT DEMONSTRANDUM.

Мислиш да си ми заиста... ; још је задихана од живахног канкаха-хана; ...заиста то и доказао? Па рекох језиком потомака Ромулових: *Што је требало – то и доказах.*

То знам, то разумем – QED, то је као неко „амин“ логичара. Али ти си ми ипак *демонстрирао* само речи, тек своје голе речи.

Само! Само речи? Тек голу **реч** – мало ли је? Сети се: „*У почетку би ријеч...*“ , дакле, иако је „само“ **ријеч** ипак јесте QED!

Гле, па ти мислиш да си попут Бога, оног који речима ствара свет: **Ти** нам, о боже, тек каза, а тиме већ **и** доказа, да у теби срца јесте, и да јесте, замислите само – баш двоугласто? **Ја!** – каже јој. Баш **ја**. Јесте срце у мени, и баш јесте двоугласто – познајем ваљда своје срце. Ја сердцу своје јесам тај бог; завлачи кажипрст иза шкржних режњева, чупа их; дакле нешто сам као сердца свог главешина; на длану му леже попут срца крваве шкрге; све док се у њега не усели...; у пререзаном грлу рибе зева празнина; ...нека

богиња, једна богиња сердашца мог. Дакле, бог срца ми рече: нек ти буде сердце двоугласто. И би тако, и тако јесте, и биће тако. Јер видје бог срца, а то сам ја, виђе да је добро. Ето. **И амин. QED!**

Добро, хајде као да ти верујемо, кад си већ... кад си баш ти тај са зулуфима. Срце ти је, о боже, као двоугласто. Шкрге, остављајући му преко линија живота и љубави црвен траг, клизнуше у пластичну кутију што је досад, ни од ког примећена, запостављена, чамила на углу као-кô-мраморног столића. Километрима далеко је крлетка звана стан. Тапацирана је кубицима бетона, окружена хектарима асфалта. У стану је соба, у соби је фотеља, у фотељи дебел мачак, у бившој кутији маргарина рибље су изнутрице. Нерон ће се обрадовати, осврће се, тражи поклопац кутије, и он ће имати своју римску гозбу. Нерон? Куца? Деебела мачорчина. Јој, дивно, **о**божавам маце, лаже ђаволак, зазира од мачака, стрепи, не воли их, она би рекла: не подносим их; али тад би мислила: мрзим мачкетине – а заправо, као и толики други, као и толико тога – само их не познаје. Поклопац, ено га, лежи у трави, ветрић га неприметно понео, однео. Учини му се да је латица белог цвета, красног цвета, па се подухватио да га светом заковитла, однесе, разнесе, а оно пластика, превара, испустио га, оборио, каква су ово дошла времена, некад данима премећем само одбачене предмете, остатке ствари, ето сам тек ђубретар, не више ветар. Можеш ли... – пита је показујући јој крвави длан и дланом крвавим на одбегли поклопац, молим те... Наравно, наравно, па теби су руке... , заусти да каже „кржаве“ али ућута, сенка страшног значења паде на реченицу. **Не!** Не њему! Како њему? То другима јесу такве, *кржаве*. Силницима. Увек њима, хитро се сагну, ...прсти су ти умазани; он виде како увојци весело сунуше за њом као низ велики тобоган, оно „двоугласто“ срце у грудима, онај мишић, пумпа, као да прескочи преко нечег високог, направи салто, *salto amore*, госпо, умрећу, и нека ћу, нека,

и треба, ако треба и *salto mortale*, и *mortale* – треба умрети од красоте, од лепоте, и нема се од чега бољег. Нема. **Јаох мене до Бога милога!** – на крају нам завапи Марко, чак му и суза лине низ „бијело лице“, **Бе погубих**, то је стих 268-ми – **од себе бољега. Па он Муси** већ у следећем стиху **одсијече главу.**

Она од јутрос чека да нешто учини за њега. Хоћеш ли да затворим ову кутију? – али није свесна нити да чека, нити шта чека, и зато сад не зна откуда јој се телом разлива толика милина док с обе руке, попут какве реликвије, дакле, *оберучке* придржава округли комад пластике на којем је плавом бојом одштампано **VEDRO JUTRO**, баш је ведро, дивно је, најдивније, и на којем су, испод плавих слова, укосо утиснута и љубичаста: *light, 25% masnoće*. И он је, љубичанствен је. Да затворим?, хоћеш? Може! И да не може – могло би; и да неће – хтео би, јер и он већ јутрима и јутрима исто чека, ишчекује да исто чини, само – он зна, он то зна, може!-може!, поклапај, све сам очистио, ово је последња; а ја ћу му бити прва, бићу ти прва блесане, звери дивна; поклопац-реликвија се побожно нагиње, *Госпode*, над кутију пуну изнутрица, *Кирије елеисон, помилуј, помилуј*; значи: **може!** Кутија и њен поклопац, спајајући се, произведоше реско кли-клик!, а потом и њене усне, али умилно се раздвојивши, ведро кликнуше ка њему: И тако значи: **јесте!** Срце ти, значи, **јесте** двоугласто. Амин! – каже јој – Амин!, а у себи исто толико весело кликну: *Terra! Terra!* Најзад је рељеф њеног дражесног **јесте** изронио из те дебате о угловима срца као острво из дебелог мора. *Земља, земља!* – кличе раздрагано као осматрач на високом јарболу „*Санта Марије*“ у зору, 12. октобра 1492. Гледа како се међу прстићима, које ће обасипати пољупцима, љубиће он једном те седефне дирке, то зна; јер не може, мисли, јер не сме бити другачије, никако не сме, и тикве ћу с ђаволом

због ђаволка, 'ма и душу ћу, бићу Фауст, проклети *Faustus*, ако се мора; међу порцуланским прстима, то види, плави се *VEDRO JUTRO*, а исто такво, само не од штампарске боје, већ од најчистијег светла, огледа се у божанственим очима, у боженственим – каже себи, јер божанство ми је тамјан, тмина, литија, нешто суво, беживотно, а њене очи су боженствене, живе су, живот су, и љубиће, зна, једном те очи. Добро јутро, Колумбина – кличе у себи том плаветнилу. *Terra! Terra!* – Ваше Капетанско Ђаволичанство, јер, прешавши онолико море, ето им разговор мирно upholstery у луку њеног *ието*. Амин! – каже јој. Каже сáмо једно *амин*, које ће даље сáмо, налик блебетању наученом папагају, свима ће казивати: **та-ако је!** Баш је **та-ако**, казиваће то *амин*, управо и казује, тако је, тако јесте, блебеће папига, ако није – **да бу-уде, нек бу-уде!** Па, нека буде, каже она, нека ти **јесте** срце двоугласто, али, реци ми... , **да?!** ; увојци бацају последњи поглед на ишчупане шкрге; реци је ли исто овако... , **да?!**, овако – залеђено?

Још и више! Одговорно вам тврдим: **и више!** Тврдим: **ви-ше-стру-ко више!** Овакав случај, драги моји, није забележен још од леденог доба. Ево, извол'те молим. Можете се и лично уверити кол'ко је, и како опако, наш Мишел њу баш о'ладио. Врло стручно. Сви се слажемо. Ледена је кô змија. Природно, не мислимо при том на вас, поштована гђице Кларице – него на ову, што би рекô неки брат-Мујо – „вел'ку пиву“. И на овог млађаног јој брацу – пивце. Изволи Кларо, пипни! Стварно су кô гује. И пива и браца јој. Млађани змијон је, природно, за тебе је Кларице. Мишел! Узми и ти своју, „вел'ку“ ! **Цин-цин**, попут прапорца на чезама, живахно, скоро весело звецнуше наруквице око зглавка руке, да може, да сме, до малаксалости би љубио ту ручицу која посегну ка орошеној боци.

Цин-цин-цин, пауза је готова. Будите се. Окончао се романтични, *цин-цин*, интермецо, и увојци се усиљено, као у грчу, њему се учини издајнички, смеју се над мизерном, над „змијонском“ шалом, којом им живот-лакрдияш управо најављује свој следећи, ето, помисли, као што је најчешће – прозаичан чин. И одмах јој ту издају, није сигуран ни да ли је и било, у магновењу јој опрашта, јер ево, и сам се кези док пружа руку, смеј се, смеј – *rajazzo*, смеј, и поsegну ка „змији“ којој се пенуша стаклено ждрело. Социјални кез **број 3**. Први, **бр.1**, јесте општи. Усне заузимају положај полегнутог, и помало спљоштеног слова „**С**“. Намењен је сваком људском бићу, сваком *хомо сапијенсу* којег би могао срести. Од доброћудног Бушмана у пустињи Калахари (Црни брате, помагај! Где ти се овде, друже, налази најближа чесма?), па до неког пулта где покушава од мрзовољног *homo shalterikusa*, док му се снисходљиво цери кроз округли отвор на стаклу, искамчити неку стоту, нико не зна коме и зашто потребну, али насушну и државним печатом прописно оверену потврду. Други, соц.кез **бр.2**, онај код којег су већ и јагодице благо подигнуте, а лук исцерености је за фрталъ већи, „**С**“ – и служи му за познанике. Користи га пред зналцима у чије животе и судбине јесте упућен исто онолико површно, колико и они у његово постојање (па где сте ви/си ти, нисам те/вас видео/-ла сто/двеста година, још од оног пред^т/прошлог лета/пролећа). А трећи је овај, кез **број 3** – „**С**“. Високо дигнуте јагодице претварају очи у блистав прорез. Кроз срдачно искежене усне блесне већ и понеки зуб. Тад је пред њим пријатељ. Неко ко му се са стеченим правом уплиће у живот, и он у његов, онај којег трпи, и који трпи њега. Број расте и даље. Још има тих маски у њему. За рођаке, за ближње, једна је само за мајку, па оних које још чекају своје прилике, свој први *Maskenbal*. А последња, то му је *девета*, та је за неки ни од ког виђен свет. За невидљив девети свет. Један што лежи преко девет гора и девет мора властите душе. Њом се, *деветом*, забрабуљи

самом себи, пред самим се собом закукуљи за самог себе, преко згрчених усана, исцрта себи широк клоновски осмех. Онај свелакрдијашки. Смеј се, смеј се себи – *бајацо*.

Сад, скривен иза маске **бр.3**, каје се што пожелеле пожар у себи гасити пивом. Није то тај пожар, није та жеђ, жустро отпија из флаше на којој му прсти остављају трагове слузи и сукрвице. 'Ало бре, Шоми-Мишелони, брате мили, где ти то гори? – под небом плаво-плавим прилази им следећи „комедијаш“. Сличан је великој буби. Тако га види. Гледа како, гротескно скакућући, балегару сличан, притрчава тај комендијаш. Али не као човек, није ни нова ништавна шала, већ је лоше глумљен прекор, шупља надрипримедба, то види озловољени власник срца двоугластог, прилази им створ-фраза у офуцаним бермудама – цимаш-цугаш, Мишелони, цугаш-цимаш, а ништа да се здравиш. Извињава се. Праштај, Пјерињо, праштај...

Фраза је милостива: Праштам ти, праштам, о грешни брате Шоми-Мишелони. Извињава се и Стефану Првобанулом, то је гласно, Стив Првобанули, каже му, а у себи га освоји жупаном: **Жупан Стефан од Ледене Шале. Ж²лупан**. Извини, Стив; и кези се. **Ж²лупане**. Ма, у реду је, Мишел-друже. Бесан је на себе, извини, бесни у себи, нико то не види, извините, лице је маска **бр.3**. А она зна. Љут је. Не види, али некако зна. Диван је. Кваре нам. Двоје су друштво, троје су гужва, мисли, сударајући се потмуло јече пуне флаше, момцима велико, троје увек јесте гужва, а већ их је четворо, петоро, куљају мрави из брвнаре, за девојке мало, петоро, ево, чак и шесторо, три мала, три велика, сад их је шесторо, диван је, љути се, кваре нам, кваре; тек шесторо, а брвнара му ипак јесте мравињак; али тако, баш тако им беше обећао: хладно пиће, топао дан, прави дан за роштиљање, један плави дан за плаву рибу.

Распореном утробом, споро, подозриво попут освајача који улази у напуштен град, слива се цурак густе маринаде. Извидница се опрезно креће плочницима кичме. Одлаже науљени порцулански бокалчић. Главнина ће сачекати да извиђачи обаве своје, па ће запоседати капиларе, освајати пршљен по пршљен, на сваком раскршћу остављати посаде својих зачина. Под клонулу главу скуше подмеће комад плутаног чепа. Гле, Стефане!, лево од њега огласи се алт, оштар, непријатно резак, види! – па исто овако је било у оном јапанском филму. Сећаш ли се, Стефане? Онда кад смо једва набавили оне карте? Види, види, зар Јапанци, мисао му попут понорнице потече испод тог крештања, зар јапански Јапанци, пчелице белосветске, мундијалне, а дошло им да мени ћорну патент кулинарски, подиже главу друге скуше. *Scomber scombrus secundus*, скуша атлантска број 2, и она је добила своје јастуче. Наравно, опет сам ја морала ископати те карте, сећаш се, Стефане? Далекомудри Азијати, а здипили ми мусав патент, дрпише га мени неопрезном; поред тебе живог живцатог, Стефане, ваљда си и неко мушко, а ипак сам ја, сећаш се, Стефане?, ја сам сама морала и те карте, лично ја...; украдоше га мени несмотреном, јер сметнух да један баук кружи светом од постања – кухињска шпијунажа. Па се некад овајдиш питом и мрсним буреком, или сармом и... – што да не – слатком алвом и преслатком баклавом, а некад...; никакве користи од тебе, Стефане, баш никакве немам користи, сећаш ли се, Стефане?

Дрпили, здипили, али ипак боље прођох но сил-силни Амери, све горди граждани слободно слободног света слободне слободе. Једва сам некако, сећаш ли се, Стефане?, ја сам то преко твоје стрине, твоје рођене стрине, јер ти си, наравно, тотално си неспособан, сећаш се?; горд је то пук, трансатлантска светина, пучина тотално слободна. То дише само чисту слободу®, то срче само ваздух пречишћен

од сваке сумње, антискептичан зрак. Страшна је жена била, ап-со-лутно страшна, твоја покојна стрина. Једна лаф-жена. Крај ње ти стриц, сећаш се, једва је шмоклан смео и да дише; дишу тако свој антискептични спокој, и сркућу ли, сркућу свој *way of life (FOR LIFE)*, ти тоталитарно слободни® атлантски апсолутни граждани. Али несмотрено је толико сркутање, скроз несмотрено, јер бауци им круже светом. Три сам последње карте, ил' претпоследње, ал' свеједно, јер ти си тако бескористан, наравно, после свега си ми на претстави скоро још и заспô. Хркô си. Опијени превеликом дозом антискептика, закуњали нам ти од свега помало тоталитарно слободни. Чмавају тако технолошки пречишћени, апсолутно прерађени, најделотворније су рафинисани од духа, ту им је ефикасност баш-баш, нећемо их, овако заостали, стићи ни за тисућу, ма!, ни за милијун љета; и 'тели су због тебе да нас избаце из биоскопа, замишли, Стефане – због тебе да ме избаце са ретро-спек-тиве! Сећаш ли се, Стефане? Тотално нам захркало трансатлантско грађанство; а тамо три пуна реда све мојих познаника, још те ја будала, сећаш ли се, Стефане? – свима сам те претставила. Спокојно струже ли, струже гордо грађанство, јер то је жвакало дуван па пљувало, то је кротило кљусад, хватало краве за рогове, из дупета је вадило индијанске стреле, то је содирало себе, насодирало и оволики бели свет, па не опажају тако газирани да их је напало од сваке феле, не само од ове, од кухињске; ако тад, Стефане, сећаш ли се, Стефане?, нисам умрла од блама, мајке ми...; не примећују шта их то све, и то све у *шеснес'*, шпијунира, уходи, вреба; ... живећу, што рече твоја стрина, мајке ми, сећаш ли се, Стефане? – стотину ћу година.

И сад се ето жале, боме, већ нам и кукумачу горди нетјаци ујке Сема, како су ето баш њима, баш Раји, Гаји и Влаји... ; над снену рибу опет се брижно надвија белина бокастог порцулана; ... 'о нама су све то, све су нам ти жу-таћи незахвални, а толики смо свет содирали, тако кажу

горди, благо им тако слободним од духа, њихово је Дизниленда царство, све су нам ти жути украли, баш све су то косооки од нас *MADE IN JAPAN* копирани. Ако заиста јесу, густо лијући из науљеног бокалчића, сирову, остругану нутрину *scomber scombrus*-а *tertius*-а, жалосна им она мајка јапанска, сасвим је запосела маринада. То је већ злаћано језерце, благо се љуљушка, љеска се између обала од рибљих ребара. Жалосна им мати сунца излазећег, **Стив!** Дедер дијете ... – спонтано се обраћа јадном Стефану. Засут непрестаним сећашлисе-сећашсе-сећаш-плотунима, жели, попут штита, поставити своју реч пред њих двојицу, науми их њом заклонити од заглушујућих канонада којима их митраљира, сећа-ћа-ћашлисе, сећа-ћа-ћаш, неуморна обожава-тељка упокојене лаф-стрине. Љут је, лево му уво бриди од сиктавих рафала алта, на себе је љут, на ону лажну жеђ којом их дозвољава, љут је на то заглушујуће, на то заглуп...Стив! **Дедер дијете!** – театралним тоном прекрива бес као војници топове камуфлажном мрежом. Тако. Сад нико не опажа вешто прикривену јеткост у гласу, ни она – али она зна. Не види, али зна, она зна, кваре им; кваре нам, љути се, љут је. Дотури ми дијете, дедер, те запушаче! Јадна им онда мајчица, матер далекоисточна, она нипонска, ако су заиста од граждана Бургерленда, и од њима *сличним*, и од јадована *сличних* *сличнима*, ако су баш **све-све-све** копирани.

Филмови, филмови, фестивали, премијере, фестови, јапанске скуше... – „изрешетани“ Стефан се не сећа. Као да је пронашао, попут каквог снајперисте, сасвим стамен, поуздан осланац, пажљиво нишани погледом ослоњеним на грлић пивске флаше. Циља у полегле рибе. Непривлачан призор. Сирово месо, слуз, не сећа се, не сећа. Он је предлагао ћевапе. Брже је, просто је, балкански *fast food* са главицом, њам-њам, младог лука, и папричицом уместо кечапа, љутом, љућом, феферонком најљућом, језик да ти отпадне. Глупо му је толико се бавити храном, мацкање-пацкање, али наравно – мисли – Мишел је наумио данас

неког задивити. Мало. Тек малкице. А испашће, гледа ка умашћеном трбушчићу бокала, изгледа биће и мало више. Мада сумњам да ће наш Скерлежијано Глагољиви имало импресионирати ову госпоицу. Нож полако, стрпљиво засеца плуту; вешт је, лепи су му, дуги, ти прсти. Шкрипи, жилава је. Непопустљива. Принцеца ти је то, Мишел-друже. Зрно грашка и све остало, и још више. Не иде то – лепотица и глагољива звер. Вешт је, нежан...

Шкрипи, али иде. Нож је стрпљив. Она се одупире, жилава је плута, нада се одолеће – одолећу (хоће ли?) истрајности оштрице! Може ли се то? Да ли је ико икад? Јер брег увек јесте **онолики**, и вода је увек *тиха, тијана...*, али стрпљење је нит којим ће их време нераздвојно повезати, увезати попут упорног паука. Заплести их у заједничку мрежу бивања, збивања, испрва неосетно, танано, паучина је то, време је највештији паук, најупорнији. А потом ће их умотавати чвршће, најчвршће, све док по нечем нераскидивом не буду повезани онолики брег и тиха вода, може ли се одолети стрпљењу? Да ли ће ико? Не може и неће, време је паук неуморан, рони се **онолика** обала, предаје се жилава плута, дала се, отворила. Свима показује располућену нутрину прошарану бледим црвенкастим мрљама. Некад беше капа на боци црног вина, сад је/сад су – још два су јастучета. У Јапанце не може нишанити, барем не овде, нигде их данас међу овим боровима, снајпериста подиже грлић боце ка небу, нишани у малени облак што се покушава сакрити у пени пива. Али залуд, ено га зеленог у зелен-стаклу, уловљен вири иза злаћане етикете. И Стефан, држећи облачак на нишану, вири, завирује у сећање, размишља, замишља. Сајонара. Рижа. Саке. Камиказа. Тојота. Тојота и скуша. Или Кавасаки. И скуше. Скуша до скуше. Ништа. Јато скуша, Јамаха и Сони и Сузуки и ништа. Облачак наскочи на први дашак ветра, утече му из флаше, *зелено, не волим те зелено*, опет је паперјасто-бео.

Бело је и у обимном албуму Стефановог памћења, листа само неке празне стране, не појављује се ни једна фотографија с које му се загрљени кезе, онако пригодно, јубиларно, једна скуша и неки Јапанац. *Scomber scombrus* – генерација моја, толико је времена минуло од матуре, а остала си иста, сва су ти пераја на броју. Разгали га надреални приказ с непостојеће слике. Нечујни церек раздеси му нишан, подиже пушку с ослонца, диже главу, смејуљење је прешло усну, надреализам кикотом заталаса хват-два ваздуха, немо је добило звук, пружио се смех честицом простора. Приноси грлић зеленог „дурбина“ усни, али, пре него што је пиво окваси, силом умирује, гуши смех, загрцнућу ти се, генерацијо, отпија хладан, грк гутљај.

Шта се ту клибериш, Стефане, кад се опште не сећаш! Сећаш ли се? Не сећам се, Ана, јесте, задремао сам. Е, знала сам. А ти, Перице? Памтиш ли? И ти си био с нама. Петар се сећа. Да-да... неки су... ваљда су били кô самураји... Тако је, Перице, самураји! И лежали су... баш кô ове скуше, и... спавали су и ... **Спавали?!** Па није чудо, Ана, што сам онда и ја... **Умукни, Стефане!** Због тебе сам 'тела жива да умрем од блама. Била је то рестроспектива, не сећам, се чија, ал' неко баш-баш важан, и онда сам 'тела жива да... **Јесте, Анчи!** Сад се бре сећам! Били су то Јапанци. И спавали су овако... овако су, као с неким трупчићима испод потиљака. Баш тако, Перице, баш тако, „трупац за под главу“, сећаш ли се?, три си реда насмејао том досетком; сећам се, Анчи, трупче за под главче – ориђиналче јапанско јастуче! **Упс!** – помисли загледајући дно бокалчића, зар беше било и неко „трупче за под главче“? Упс & упс, па ја, грешан, канда криво оптужих синове излазећег сунца за кулинарски дрп. Ето, Перице, погледај само ове рибе! Зар ти баш не личе на оно твоје „ориџиналче“? Пре личи да сам ја ово здипио од самураја, а уопште не личи да су они, као мрав марљиви синови Нипона, ишта ћорнули од мене.

Њима је за то доста и онолики Бургерленд трансатлантски. Личи, Анчи, личи, ал' не сећам се да л' је и тих нинџи било баш шесторо? Ил'петоро? Дакле, несвесно-подсвесно „по-зајмих“ ову јастучасту иновацију, ето, извињавам се уваженом Далеком Истоку, али сасвим вам нехотице, дакле, фројдовским лоповлуком, без своје воље, дрпих вам ова рибља... рибља... ова... – шта? Шта сам им то „рибље“ здипио? Рибље... – шта? Метало? Може: метало! Ето, нек буде: рибља метала! **Не**, не може! **Па** за кај не? **Јер** их бумо звали: главоподметало. Ето, так. **Пардѳн**, дећћки, пардѳн, али ни то „главоподметало“ – ни то вам ни' баш сасма добро. Рибоглавоподметало – тако си ваља си. Подсвест је, кај не, дећћки, ћћудо једно, ћћудо је подсвест, подсвијест је несвијест, дећћки. Ето, мене укрстило ћћудо са гђицом јапанском кинематографијом, как што си Иван Владимирович Мичурин, пардѳн – Мићћурин, тај си крижаше шљиве, бајаме и рајћћице и слична бића, и родило се мало, сад га ваља и љуљати, родило мало се рибо... **упс!** – ако је мало, ако је новорођенче – онда ваља: **рибоглавоподметалѳћће** – тако си ваља. Седморо, Перице, било их је седморо, седам самураја, а је ли, Мишо! – зашто ти **то** њима радиш? Је ли, Мишо?

Наравно да их је седам, увек вам је седам, малене моје – кад би могла тако би некако уснулим рибама причала причу над њих нагнута трбушаста дадиља порцуланска. Увек вам је драге моје некакво седам, још од постања. Седам вам је пропуштених срећа, седам је патуљака, седам вас вреба грехова; одлаже дежмекасти бокалчић, пресеца нови комад плуте, нема црвених трагова; седам је било и оних компартијских јунфер-секретара; вино је било бело, чеп је био капа; запојте ми лумпен-пролетери свих земаља; сад је јастуче бр.5, јастуче бр.6 ; **а је ли** Мишо, чујеш ли бре, **што^о**? Не чује, прави се да не чује, иако му лево уво бриди измитраљериано алтом, глуви би га чули кад би им било

до тога. Да му не исцури пац, Анчи, видиш? Шта му!... где? Како где? Па овде, видиш? – линуо би овуда, кроз ове ...

Петре! – сад окиде, као из пушке острагуше, и алт десно од њега; рекла сам ти да не дираш храну тим... тим својим рукама. Тон је заповеднички. То је неки већи калибар; прсти су ти још црни од ћумура; то је дикција поседника, петла на свом... – у овом случају – кокошке на свом буњишту. Не дижи цеву, драга, не хистериши, ништа не пипам; и немој!, јер 'тео си; **ко** бре?, само показујем; видела сам те ја, видела, знам те ја. Јапански Јапанци су дакле *cool*, момци су ми кроз *okeu*, а хистера – то је материца... нестаће ми маринаде, па који има материцу тај има и право да ми хистерише, а који немамо матертицу... зафалиће, морам сипати тање, мање, шта да се ради, засад сваком према могућностима, драге другар'це скуш'це. Гледај, Анчи, видиш?, пац би могò да прође овуда, ево, кроз ове овде шкргне поклопце. А кад нам прође ово сад и дође онај комунизам... Ал', зар и сад, је ли, Перице, не може ту да прође? ... 'ее, ондак ћемо, другар'це скуш'це, сваком према, шта? – према потребама. Како, бре Анчи, да прође кад је наш Шоми-Мишелони то баш лукаво предупредио. То вам значи, другар'це скуш'це, да ћете све живети марилиране до миле воље...; **ах**, видим, с'ватила сам, заиста јесте, баш ти је то мудро, Мишо, да знаш! Чујеш ли? **Мишо!** ... живећете ми све препариране у океану од чисте комунистичке маринаде. Лукаво, Анчи, лукаво, лукави Шоми је рибама подигò... шкргне отворе.

„Шкржне“, Пјер, „шкржне“ – а не „шкргне“ ; ма свеједно, Стив, али заиста је лукаво, нигде не цури. Мудро, Перице, мудро, а не лукаво. Чујеш ли, Мишо?, реко' им да је то баш мудро. Јер „г“ испред непостојаног „а“ постаје „ж“ – то ти је она прва...; **ма!** што си бре, Стив, ти такав давител'?, ... прва је то палатализација, Пјер; цугапалаталај то пиво бре, и не досађуј више. Мудро, Перице, мудро, а не лукаво, јер баш 'тедох рећи да наш Миша...;

окреће се ка Клари; гле, како блиста, знала сам, рекла сам, није веровала, Кларо, видећеш – допашће ти се, ...и кажем да наш Миша баш јесте Мишел Мудри; ЈЕСТЕ-ЈЕСТЕ, светлуцањем телеграфишу Кларине очи, у сваком оку букти, сјакти, би-би-биип, једно мало сунце. Свака част, Мишел-друже, дижу грају око њега, као млади лекари, стажисти, окупљени око искусног хирурга, час је анатомије, разоткривају се оку вечито скривене тајне, види-види, тако то, значи, ради!, а зар у сваком радију не живе мали, оволицно малецни људи?, Мишелони царе, лукавче на лукавцима, знаш знање! Тако, Пјер, тако треба, чујеш како ти се сад, сасвим по правилу, једно „ц“ претворило у „ч“: лукавац –лукавче. Реци, Стив, а може ли по том правилу и удавац –удавче? Не може, мора удав–удаве. Баш тако, престај, бре удаве, више да нас гушиш, једном бубало – заувек бубало. Будите, молим, даме и господо, милостиви према мом Петру; с највише тачке буњишта опет припуца острагуша, алт десни; као свака типична незналица, Петар, механизмом киселог грожђа, обезвређује све оно што нема, и све што он не може. А шта то немам, драга? Знање, Петре, општу културу. Ма!, пусти ти ту општинску културу, дипломирô сам ја своје знање, а дипломирô је и Стив. Знање му је да пројектује постојане мостове, постојане куле и такве градове, а не да ми ту тупи о којекаком непостојаном „а“ ил' расклиматаном „бе“.

Али Стефан, на своју срећу, не жели да проживи живот као фах-идиот. Ниси обавештена, драга. То је разоткривено. Тај „фах“ је само клевета упућена стручњацима. Заверили се књишки мољци па нам оговарају здрав разум. А идиоти су заправо такви који оговарају. Лајави философи, психолози, феноменолози и слични. Јалови мудросери. Побогу, Пјер, оде ти далеко, палатализација је појам из основношколске граматике. Знаш, Стив, али све то важи и за граматичку. Ни то се, што каже мој Милорад, не маже на

леба. Граматика је глупост. Измислише је само да би наставници имали чиме мрцварити школарце.

Перице! Петре! – у прекорном повику, као у запрези, ускладише се алт десни и алт леви. Шта ми, бре, ту њиштите? Само да се откачимо од придева, прилога, перфекта, дефекта, везника и других безвезарија – то смо некад сви говорили. Прозвани „сви“ са снебивањем гледају хирурга. Пратећи, попут „малог Мује“ њихове погледе, и поглед антиграматика стиже до Мише & Мишела. А та двојица, и с њима Шоми-Мишелони, сви у истом, у једном многоименом телу, нагињу се заједно с трбушастом порцуланском дадиљом над снене скуше, ушушкавају их, успављују уљанним причама, и тад се Фраза сети. **Присети се**, високо над бермудама уједе се за језик, и дословно, очњак шкљоцну о очњак, брзо принесе устима флашу, пиво је горко, а слано – то је крв, и нека је, нек му је пуштена, кад му уједени јесте бржи од памети, избрбљао се као *дете, страшно* увредио човека.

Нелагодно ћутање опколило операциони сто. Мук. Каже се: *глув*, кажу: *глуви*. Лануло дерле, *enfant terrible*, излануло, обзнанило тајне породичне, а дружина их скривала и скривала, као гуја ноге. Међутим, настали мук **одмах** попуњава пој птица, цврчање цврчака, и науљена кашика зазвони утробом бокалчића, нешто гракну, неко хукну: ***hor-ror va-cui, horror vacui***... Не пушта Природа ову пустош на се' – помисли онај многоимени нагнут над скушама. Њена *бојазан од празног*, мисли, не дозвољава да буде од глувње освојена, да је запоседне мук. 'Ма, неће је, помисли, никад је неће ни дотаћи *vacuum*. За мајчицу Природу је страшан, мисли, ужасан је и трен, и трен тренутка шупље тишине, глуве празнине. Њој вакуум јесте *horror* над *хорором*. Пред тим нам још од искони зазире *mater Natura*, сећа се, стрепи од сваке трунчице ништине, прибојава се мати и најмање честице пустог, зато испуњава, сећа се,

подједнако налива спојене судове, и подиже вреле димове и сручи нам ледене снегове... Нелагодност, мерена часовником, трајаће тек секунд-два, можда пет, али неки тренуци имају своје трајање и у једном другом времену, у времену које не кружи часовником као уловљена звер кавезом, у времену где се мах вине у век, у заувек. Хирургу као да сад то није важно, нагнут је над рибама, лије се маринада, не обраћа пажњу на зунзарање стажиста док неискрпни *horror vacui* допуњава нарастајућу пустош све празнијег бокалчића, тако мисли, заправо смишља ту слику, види како се бокаста нутрина порцулана попуњава прозирном грудвом жареног ваздуха, ето се води рат, рат непрестани, са шупљинама и шупљима, и с празнима, и са балегарима, испеваћу сонет о празном, *Било једном једно Празно*, поравнава јастуче бр.4, јер, гле, неко би да се окрене на бок. Шта је мала? Досадило ти лежање на леђима? Али мора се, мала, трпи због лепоте, мала, да ми победиш за нај-нај гђицу Сочности, *Miss Juicy*, мала – *Била једном једна Празноћа* – тако ћу то. И цео ћу сонетни венац, цео о Празноћи, о Празноћи и Шупљоћи. Бокал ће бити врч, претворићу га у бардак, у кондир, покондирићу га. Уместо уљем налићу га суштим и суштином, и сврхом, и смислом, и све ће то да цури, да се разлива, све има да нестаје, јастуче бр.4 наслонио је на јастуче бр.3. , прихватише се чврсто једно другог као два детета пред непознатим, међу непознатим. Још мало ми се кварцујте, мале. Погледа накратко Клару, ваља ли овако... –пожеле и њој рећи *мала*, казати јој *мила* – али први слог доби дужи, другачији, сасвим другачији наставак – ваља ли ово, *мадмаозел*? Она га гледа, на мирном небу њених очију блиста једно: ништа ти не могу, они нам ништа не могу; ваља-ваља! , баш је... И ја мислим да ваља, каже јој, ушушкане су; али мисли и то да ово муцаво клеветање граматике, тако мисли, јер ипак их чује, ипак му је то, да ли само због ње, одједном је важно, због ње је најважније – ово ти никад, бермудо офуцана, никада, никада

неће бити опроштено. Али хоће, већ сутра, није то тај тренутак, то није *никад* за *век*, оно за заувек, ујед је још врућ, бриди, жига, али проћи ће, охладиће се, заборавити, јер није важно, јер не почиње се због тога рат, то и није могуће, него се има непрестано живети са шупљинама и са шупљима, са шупљоћама & празноћама, мисли, и туђим и својим. Да нема таквог сутра, макар прекосутра, неког тамо накосутра, да нема праштања – не би било ни људског. Баш ничег људског. Или једва нечег мало. Свет на окупу, толики тако мисле, данас толики, не држи ни Божја воља, ни Тавоља зловоља, него праштање, људско праштање.

Петре! Перице! Петре, животињо неука! Како можеш тако, Перице; галопира запрега алтова; и тако увредљиво... Шта је било девојке, што ми ту бре крештите? Откуд бре увредљиво? Ударила вам та коса у главу па не разумете. Ево, рецимо Шоми, наш Мишелони, њему је то струка, мислим лингвистика, фонетика, свака част наравно, али човек нас, свака част маестро, никад нас не гњавиш граматицом. Ето ни ја..., никад вас не гњавим, кад сам?, ни армираним, ни пенушавим, ни преднапрегнутим бетонима, нити гредама и ... и конзолама! Ништа ти не могу – стижу му светлосни телеграми, ништа, би-би-биип; ништа-ништа – одговора јој његов би-биип спокојни поглед. Ето спрема нам човек рибу, свака част, сипа пац, цирка човек своје пиво..., мислим, свака част ; залуд ти је Пјерињо, Фразо излизана; кашичица у утроби бокалчића лови, заробљава последње капи уља, разбежале се порцуланском белином као борци поражене војске, али већ их стиже нерђајући десетар, ростфрај *Gruppenführer* Žličica; тебе је, Пјерињо, врховна команда заувек избрисала са свога списка.

Али није. Неће. Преживеће грешни анти-граматик. Јер овај свет на окупу не држи ни воља ни зловоља, него праштање људско. Паметан је, спретан је, диван је, неко

нечујно шапуће пивској бочици што јој попут свирале од трске мирно почива на усни. Тако споља, а изнутра је ђаволак, ђаволак је и њен језик, и нечујно палаца на влажном отвору флашице, бљак! горко је!, слadak је пресладак. Петру „грешном“ застало у грлу немушто извињење, као светом му имењаку она окамењена кајгана, мислим, свака част маестро, ето, мислим, свака част...мислим... Дете се заплакало, грца, јер се ударило, или није, јер је гладно, јер је сито, јер му нешто, било шта, ништа му није по његовој вољи детињој, вољи тиранској. Тада га ваља забавити, то сви знају, запричати, окренути смер детиње пажње на неку супротну страну, тамо где не стоји, не налази се оно што га је ојадило, сузе му потерало. Ко уме, ко је вешт, видеће како последње сузе, не стигавши да пређу целу површину образа, сад тихо промичу крај раздраганог осмеха, пресушују на обронцима већ сасвим смехотресних јагодица. Неки мисле да је слично и с одраслима, можда и многи – мисле да и њих некад ваља запричати, можда увек, нешто им пред носом забашурити, збрзати их, вешто променити тему, наметнути тезу „да нам се Власи не досете“, *marketing, advertising, die Propaganda*. Гутљај пива је помогао да она камена „кнедла“ ослободи грло, прогутана је, непце више није суво, и језик је гладак, сасвим оран да забавља окупљене Влахе и Влахиње, дакле – 'Ало, Шоми-Мишелони, па што си ми, брате... 'ало!', клао си ми те зверке на мојим данашњим новинама? Данашњим? – откуд то, Пјерињо, кад сам их узео са гомиле, тамо где одлажем старе. Ти узô, а ја их тамо оставио. Ево, видиш, Шоми-Слепони, видиш ли испод ове масне мрље: мај 25. – дакле – данашња данашњица. Зиста јесте, Пјерињо. Ево, кроз скорелу крв сад назираем и годину, ову Орвелову, текућу и дуго чекану 84-ту. Остаде нам ти данас без масних описа политичких одлука и крвавих светских и белосветских збивања. Ма иди бре, Мишелони, зар ја да пратим те политикантске безвезарије. То је за залуђене. Ништа се ми ту не питамо, сила бога не

шљиви – што рече мој Милорад. Него ми баш он, ђалони, ували ми јутрос новине. Каже, ево изашо оглас, траже баш твоју струку. Перо, сине, време ти да почнеш свој 'лебац гристи. Да ми живиш о свом руву и о свом круву.

А сада ти, Пјер, тај крушац испаде нешто крвав. Знаш ти, Стив, чији је крвав. Онај рударски, шљакерски. Мој такав неће бити. Зато се и бубало. Биће ту и за „крушац“ и за погачу, а биће, што каже мој Милорад, и за 'леба инжењерског преко погаче. А теби, Шоми-Слепони, ево, и без освете, праштам ову крв. Теби, и твом роду и твом племену, ко сваки дипломирани брђанин, заувек ти праштам овај новински дуг у крви.

Хвала ти, Пјерињо, на овако свијетлом примјеру монтањерског чојства. Не би те се постидео ни Муса Арбана-са. Сад не морамо више, све стрепећ', мушку чељад крити по авлије и облачит' у женске 'аљине.

'Ма, нек вам је то 'алал Шомијановићи, нек вам је све 'алал. А ја ћу друге себи пазарити у повратку, ако не – биће огласа и сутра. Само нам ти добро натопи те рибе, јер жар је чудо. Чудо је жар. Исуши и мрсну кременадлу, а неће те морске ђевапчиће. А је л' 'оћеш, Шоми, је ли? – да им сунем и мало пива?

Не, Перице! – завапи алт са леве стране операционог стола. Што да не, Анчи? Риба трипут плива, је л' тако, Мишелони? Прво у мору, па онда оно... како оно... Не сипа се, тупане, пиво на рибу. А откуда једна Шербет-Ана то може знати? Ти & кување, ко пудла и свемирска технологија. Како откуда, није ти ово, тикване, славско прасе. Реци му, Мишо, кажи му и ти, Мишо, а је л' то, је ли Мишо?, је л' ти сипаш бело вино? *Нити пиво нити вино бјело*, глас је и даље прерушен, за сваки случај камуфлиран десетерцем, мада осећа да га је минуо онај невидљиви бес (јер тај усмерен ка себи траје – или најкраће, попут **грча**, стегне,

љуту заболи и пусти, мене, а онда олакшање, велико, преувеличано, удри бригу на весеље, није ми ништа, израшће мени друга нога – или, ако љутња на себе потраје дуже, а то некад може и најдуже, дакле – доживотно, тад више и није бес, није грч, тад је **грижа**, жива рана, с њом се живи, с патрљком и са штаком, а све остале љутње, срџбе, гнев на друге и на друго, све се то временом распореди између тренутног **грча** и трајне **гриже** као меки, танани листови унутар тврдих корица књиге, овако или онако писане књиге, писане и никад дописане буквице нечијег, свачијег животописа) *нити пиво, нити вино бјело*, бодро гусла хирург међу младим колегама, *нег' је ово уље маслиново*.

Она се повукла корак назад, свирала је и даље беспослена на усни, бљак! горко је!, истисли је бучни стажисти, кваре нам, нека их, нека се забаве дечица, досадиће им, отићи ће, а онда главна сестра има опет заузети своје место поред доктора. Чуј, Мишел-друже, а што је то маслиново уље такве боје? *Усух чанче сока лимунова, прстохвате бибера и соли...*, замало, понет десетерцем, до краја да им открије тајну своје чувене маринаде, али опет се споречкаше, избише му гудало из руку. Ето видиш, Шербет-Анчи, да појма немаш. Није „моје“ пиво, ал' није ни то „твоје“ вино. А што си ти... ти... **ти** бре, Перо-Ждеро, досадан с тим шербет, па шербет, па шербет! Шта могу кад Миша у брвнари држи само неке велике кашике. И зато сам пресладила, а не због...

Петре! – опет цикну алт са десне стране хирушког стола, Петре, остави више Ану на миру.

Нека, Маки, хвала ти, али могу ја и **сама** са њим...

Можда и можеш, Ана, али он је ипак **мој** дечко.

Побогу, Марија, па ја сам вас упознала.

Јеси, хвала ти, усрећила си нас, хвала ти, а можда и себе, хвала ти, јер изгледа..., окреће Клари леђа, спушта

глас, ...да теби то некако дође као хоби, ...да усрећујеш околину; свирала се одвојила од уста, палацави ђаволак шмутгну под усну, чула је, али одједном јој се јако звижди, звижди јој се неизмерно. Ипак, Ана, заиста, хвала ти, како-год, али јесмо, ето, срећни смо, *et cetera, et cetera*, испалују се последњи меци гимназијског латинског; да уме сад би јако звизнула, јако-јако, најјаче; али сад само ја, **Ана**, могу имати нешто **сама** са њим, само ја; тако би јако-јако, најјаче би звизнула да сместа оглуве сви ти што гракћу, што хукћу, што гракћу.

Пиво се умлачило. Спустила је стаклену свиралу на земљу, како могу да пију овако нешто горко? Он ће је научити да звижди, уверење јој струји душом незаустављиво попут крви што јој плави вене, подиже руку, намешта наруквицу око грацилног чланка, склизнула је према лакту док је беспослену флашицу приносила устима. Модре вене увиру под длан из којег расту сад ка небу управљене ружичасте гранчице прстију; не сећам се, заиста, Маро, да си икад, икад пре, ал' заиста, да си била овол'ко посесивна?

Он види, и он гледа у ту разграналу чаролију. На врху, попут најслађег плода, блиставо се румене нокти, под њима пупе јагодице које ће јој једном брстити пољупцима док је буде учио звиждати, на све да звижди, звиждаће она, мисли – на све. Доле, на тлу, помешала се зелена боја боце са бојом траве, зелено зеленом; можда јесам посесивна, можда и нисам, али зато је сигурно да само ја Петра могу називати и тупаном и глупаном. Зелено зеленом, а плаво плавом. Очи јој опет почивају на небеској повељи, а горе плове ли плове бели, памучни печати, божанствен^д је дан^д, и он, и... – **све**; тикваном, Марија, тикваном. Тикваном сам га назвала. Како год, али ја твог дечка не називам ни тупаном ни глупаном. Ал' то је само из милоште, реци јој и ти, Перице, објасни јој, Перице, па ми се, Перице, знамо се још од...

Петре ћути! Ни реч више, чујеш ли, ни реч! Види, види, Стив, почупаће нам се драгане. Пјер, друже мој, личи да хоће, биће, изгледа, баш љуте туче. Рат, Стив, биће то рат. Биће, Пјер, јер Кинези кажу: две жене пијаца, три жене – рат. Мудри су Кинези, знају знање ти Кинези, па требало је само онолики зид подићи. Знају-знају, нема шта, а и број жена нам је данас сасвим одговарајући, баш потаман – дакле: рат. А могло би можда да падне и какво клађење, колега? Мислиш да уложимо нешто на наше ратнице? Баш то, Стив. 'Ајде да се бар неко овајди од предстојеће маклаже. Важи, Пјер, може, али ја се кладим на твоју. Моју? Наравно Пјер, ипак је она тежа..., мислим – виша је то категорија, моја мала има мале шансе. Је л' ти то, Стефане, свињо једна, алудираш да сам ја дебела? Чујеш ли ти себе, Марија? Буниш се због тупана, а мог си дечка управо назвала свињом. Али он је мој брат, Ана, мој рођени брат. Па шта? Мислиш да ми је зато лакше кад га вређаш? Драге моје, допусти ми мила, молим те Марија, и ти Анчи, молим вас, дозволите бре да се умешам у ваш дуел. Ето, ја, кô један дипломирани брђанин, ја мислим, а ви реците ако није тако – мислим да је у другој половини XX века, рођени момак најзад стекô виши чин од рођеног брата? **Петре!**, рекла сам ти већ, да ћутиш: **Њ!У!Т!И!**

Ех, мисли хирург, зар вам је то од овог века, зар од јуче? Па откад је још знано како свака девојка има појити коња братовога, „Девојка сједи крај мора,/ Пак сама себи говори“, а како вранца војновога. Што се љутиш Маре, чујеш селе, „Ах, мили Боже и драги! /Има л' што шире од мора? /Има л' што драже од брата?“, сестро, сестрице бре, па твој Пјер, није што ми је друг, ал' заиста је у праву. „Говори риба из воде: /Девојко, луда будало! /Шире је небо од мора...“, Ево, радо ти, ево, пред швецом рођеном, признајем ти тај виши надрођачки чин, друже Пјер. „Слађи је шећер од меда,/Дражи је драги од брата./Девојко, луда будало! “ Вррло

добро, друже Стив! Врло добро, друже војниче! Биће нешто од тебе. Служимо народу, друже Пјер! Социјалистичком федеративном републичком народу, али... „Али“ шта, друже Стив? Какво сад „али“, војниче? „Али“ које захтева, Пјер, да се по истом закону, и у овом истом веку, и моја рођена девојка, овде и сада, моја Ана, да одмах и заувек, буде унапређена у виши чин од рођене ми сестре.

Стефане, јеси ми брат, али стварно си... ти стварно... ; оставши без речи као опкољена заштитница без муниције, без наде, *Chanson de Roland*, Марија је клонуло погледала Ану. Ана је непомично, чврсто стиснутих усана, и кармин је попримио загаситији тон, био је нар, сад је вишња, Ана је немарно погледала Клару. Клара је, смешећи се, гледала у облак. Горе, у висинама, блистави поветарац је мрсио њене вилинске увојке, ширио јој анђеоска крила, ја ћу му то бити, ја сам та вила, Стефан је био у шкрипцу, **мука сјезде на прси јуначке**; ех, бре ти..., сестро бре, сестрице, **Маре бре!** – не знаш бре за шалу; у оку се појавила суза, чујеш Маки, **Служимо народу!** – шала је то, шалица, блеснула сузица у дну капка, бубри, навире, али неће стићи да лине. Науљена кашичица, опонашајући судијски чекић, пет-шест пута звонко лупну о бели бокалчић испрскавши га жућкастим, као главице чиода ситним капима, јер била је несмотрена жлица стража, распршише јој се накупљени заробљеници. Крвавим кажипрстом хирург спушта маску са лица: Поштоване даме! – скалпел Михајловог гласа засеца, сасеца размирицу. Стажисти се примирише. Мање да би се повиновали ауторитету на који хирург полаже право као домаћин, а више угледу који је стекла његова глагољивост. Славна „скерлежијанска“ речитост од које се сад очекује спас, **нешто ј' тешко на груд'ма јуначким**, стисла их невидљива тежина, једва се дише, тако барем изгледају, тако га гледају и Марко и Муса и обе виле торокуше. Једино је она права вила, она небеска, горе у облацима, лахор

јој кике уплиће, шири крила. Поштоване и вазда ми драге даме, и ви, ти & ти... –дозволите да цитирам ваше нежније и боље половине: ... и ви, господо моја тикваста, букваста и тупаста – краће речено: тупане & глупане.

Стиснуте усне полако се отшкрнуше, попут шкољке, засад танко, али опет су нар, кроз прорез је блеснуо ситан бисер зуба, и на другом лицу зачиње се смејуљак, тек пупи на крају клонуле усне, али зато мали прст, опрезно се крећући по минском пољу шминке, брижљиво купи сузу на углу капка. Тупан Марко и глупан Муса одахнуше, *муко моја пређи на другог*. Тобоже се љуте, зар и ти, Мишел-друже; па зар тако, Шоми-Мишелони, зар тако, 'о брате Бруте; смешни су, бисери сад поигривају на перли од већ чујног кикотања, и суза над пупољком другог осмеха, попут злослутног тромба, успешно је уклоњена, хирург је то, лукавче над лукавцима, диван је, паметан, и вила се вратила с небеске козметике, а онај пупољак усне почео да се расцветава. Вазда ми возљубљене даме и ви... – да више не цитирамо – ...ви, безвезњаци над безвезњацима; започео је тираду дижући увис науљену кашичицу као свештеник који благосиља паству, поменута је, каже им – *шала*. А *шала* је крупна реч, мутна реч, реч ћошкаста, и зато нам Марија има право, макар сумњали. Сетимо се случаја уваженог Милана К., извесног Чеха, некад ваљаног метафизичара опиљака, непризнатог синовца славног Јозефа К., бастарда фикције, надалеко је у околини Београда чувена његова „ШАЛА“, скупа шала, испала неком и прескупа, зато нам има Мара Право, Макар Сумњали. И штоно има реч староставна, која не каже случајно: *Шалило се шалном шалом, шалило се, шалило, а после се борме, добро на*ебало* – зато нам има Маки Право, Макар Сумњали. Је ли, Мишел-друже, је л' ти то из оног... из „ЦРВЕНОГ БАНА“, јер нешто се не сећам... Није, Стив, то ми је из *Управо сам смислио*, јер шта ћу кад нам Марија има Право Макар Сумњали. Ти, Мишелони, кô

папагај: има нам право Мара, право има Мара, има нам Мара.. . Откуд ти, Мишелони, часни граматичару, знаш ишта о женском праву, и шта нам то Маки има да има? Отуда, Пјерињо од Бермуда, што, за разлику од тебе, као дипломираног тупана, и колеге ти, дипломираног глупана, **прво**, слушајте ме: ја *поштујем*; затим, **друго**, не клибери се тамо: *уважавам*; **треће**, обратите пажњу, тиквани, мир на часу: дакле, искрено *ценим* ; а поред свега тога, значи: **прво + друго + треће**, и још **плус**: трудим се и *узнати* жене. То да их баш радо упознајеш то нам је, Мишел, већ познато. Тако је, Стив, ево, и данас нам се Шоми баш намерадио на... **Перице! Петре!** – оштро, попут послужитељског звонцета, заштитнички цијукнуше упарени алтови. Али непотребно, јер Клара нечујно звижди, управо звижди на све, он ће је једном учити да звижди на све то, он и сада то ради, учи их, мир више на часу, тиквани над букванима. Јер ја не мислим на појединачно и конкретно упознавање жена, као што ти, глупане уважени, и колега ти тупан, целог свог млађаног живота **искључиво** чините, тад погледа Ану, **упс!** ланух – наравно док јесте..., потом погледа исто тако, можда и више запрепашћену Марију – наравно, мислим у перфекту – благо се наклони Марији, потом и Ани – дакле, док вам ваши тиквани то уопште јесу, некад, је ли, давно, давно су вам то они, у неком плус-плус-плусквамперфекту и јесу чинили. Ја сам, пре свега наумио (ух, да им не поменух ово плус-плус...), а потрудох се наум и остварити (...сад би по тупану&глупану било плус-плус), да темељно спознам оно битно, најбитније код жене, да увидим чисту суштину женску. Има чистих, Шоми, опет заграјаше међу скамијама, има-има, нађе се, али нађе се брате, па и сам знаш, и оних других, понека која кô та скупа... **Петре!** Одвратан си! На згаришту препирке лизну пламен. Што, драга...? Али искусни ватрогасац је и даље на опрезу, све док се дими, јер тамо где има дима... – и зато им одмах пламичак зађевице запљусну млазом гласних

„не“: **Не** брљави Пјерињо, **не** лупетај, тупане ли, глупане ли, шта ли си већ, **не** мислим на голо телесно; зацврча пламичак, згасну, утихну размирица; **не** мислим ја на доживљавање жене као само још једног пожељног комада меса. Наравно жене нам јесу пожељне, и оне, благо се наклони ка Клари, немају ништа против тога, немам-немам – стижу светлосни телеграми, власнице алтова се кикоћу, оне својим дилберима шаљу и звучне брзојаве: немамо-немамо; – али, стајати пред суштином жене, то значи: истински је упознати као особено биће, као чудесну појаву на овом свету, за **нас** чудесну, за **нас**. Та ти је добра, Мишел-друже, жене су баш чудо једно чудне. Јесте, Шоми, Стив је у праву, у праву си друже, женске су заиста чудно чудо. Али, морам додати, за мене су више чудне него чудо. **Не** крекећите даље безвезњаци, **не** може се из те перспективе – ни где више не тиња али за сваки случај пожарни стражар још мало натапа згариште – **не** може се с листа барског локвања сагледати величанствена природа жене. **Не** може крекетавци. То се види само из орловских висина. Царских. Ваља се тамо узнети. Кад би и ви тако, водоземци брбљиви, кад би се узвисили, онда **не** би у овом тренутку олако потезали шалу, тако безглаво наскракали на наковањ. Нисмо ми водоземци бре, Шоми-Мишелони, ми смо ти брљиви пивоземци. Може и то, али да нисте ти брљиви пивоземци не би данас потцењивали шалу, јер нам Маре има **Право** **Макар** **Сумњали**. Зато ти, глупане, и друже му тупане, ако послушате, не мене но чисту истину, данас више нећете багателизовати шале и пошалице на рачун лепшег пола. И нећете занемаривати, можда и погубне, утицаје трапаве шале на историјски ток овог чаробног преподнева, и на судбину наилазећег, још му чаробнијег слепоподнева, јер опет вам понављам безвезњаци, тиквани над букванима, Марија има **Пр... М...р С...и** !

Девојке су основале клуб, удружење оних чија је појава чудо светско, а природа величанствена. На вратима пише:

**ЗАБРАЊЕНО ЗА
ТУПАНА И ГЛУПАНА**

А Михајла, данас вишеименог, многоименог попут хришћанског бога, диван је диван, чаробан, гугучу, смеју се, шапућу, нико то још не зна, ни оне, изабрале су чаробног граматака за почасног председника. Сјатиле се једна крај друге, додирују се, стискају руке, опет је красан, пре-красан је опет онај горе сунчан дан, бо^ожанствен^д је, јесте. Анчи, да ли ми се негде размазала шминка, мали прст још бди над углом ока, над минским пољем пудера и крејона, није Маки, ипак, стани... – чекај! Анин повијени прст, такође мали, прилази Маријином лицу. Имаш овде мало... , мали прсти се скоро дотичу над руменилом, у зрцалима лакираних ноктију огледају се један у другом, ^дмир-мир-мир^д... ^днико није^дкрив^д..., уклања јој са беж осенчених подочњака црну громуљицу, имала си, Макили, мало маскаре. Безвезњаци се клибере. Разведрило се и њима на тлу, међу пивом, на листу локвања. Одахнули пивоземци под сенком наковња, жене су им тајна, чудне су, тешко је с њима, чудо једно, „ко узме кајаће се...“, а оно друго, оно **без** – још и теже, неиздрживо је то **без**, **без њих**, „ко не узме кајаће се... кајати...“, с олакшањем су подигли већ одавно искапљене флаше, сад су и њима само фруле, пар свирала, дипле празне. Али не мари, добро дође кадгод и *празнина*, чему *страх* од ње?, чему тај *horror?*, откуда *страва и ужас*, то је просто поравњавање притисака, једначење, мањак се долије, вишак се отпусти, опусти, толико се тога може прикрити празнином, ето, празна пивска флаша, запрема једва **0,5 l**, а заклонила толико тога, све застрла, свет прогутала, 'оћемо ли још по једно? Наравски, брате, трипут-бог-помаже ...

Немојте више, доста је, оставите места и за вино. Је л то за оно треће пливање? Треће-треће, само тако ваља. Прво бејаше море, сад је уље, биће и вино. Далматински *Плавац* за плаву рибу. Зато уведимо реда у ово маринирање, у ово кулинирање. Јер обећах вам, а то сам, као што се види и обезбедио: ведро небо, бели облак, златно сунце, зелено, волим те зелено, моју викендицу и плаву рибу. Вама рекох да на пикник понесете само добру вољу. Сад испуните свој део погодбе. Молим, на сунце, на ово злаћано, дајте ту добру... – ма шта добру – најбољу вашу вољу. Наравски, Мишелони, што се мене тиче, данас ми летњи Осми март; антиграматик диже руку, заклиње се, и већ је у криву, пролеће је, још увек је пролеће, Дан је Комунистичке Младости, култ мрвог претка, а заклиње се пред судом кривоклетник несвесни, не би хтео, али грешите, јер јаче је од њега то: „ко узме кајаће се..., и кајаће се..., и кајати...“, нема **ич** да бригаш, летњи ми Осми март, нисмо ваљда деца... ; јесу-јесу, гле, откад је већ нестало маринаде, одлаже врчић, папирним убрусом брише умашћене прсте, *Пилат узеводу те опра руке пред светином, говорећи: невин сам од ове крви!*; јер вечита сте балаурдија, доживотни инфантили, јаче је то од жутокљуне воље, и кад је искрена, најискренија, вук длаку мења ... , и зато кладионице, и зезаонице, а ћуд остаје... ; и не брини ништа, Мишел-друже, служимо народу, *плава риба, кљукана династија, трт, трт* – заверенички намигује снајпериста, циљајући преко грлића празне флаше, „ко не узме кајаће се“ – *трт, мрт, плава риба*, Мишел, па још онај , *трт, трт, свастикин бут*, а ми служимо народу овом величанственистичком... ; а тај величанственистички народ више их не слуша, не мари, досадни мушкарци, сопран и алтови цвргоље у свом клубу, сладак ти тај **шори** (*shorts*, t+s=c), јесте, пуслица је, слаже јој се с **наруквицама**, а где си набавила те цакано цакане **.сандалице?**

А јесте чули онај кад Мујо каже Фати: **Ћуј ба, позвô нас Хасо у недјељу на пикник.** Мора ли, пита се безгласно, полагајући прву скушу на врелу решетку роштиља, мора ли увек тај Мујо?; крај прве легла је друга, лећи ће и трећа...; мислим да јесмо, Пјер, то је „пикник-Фата“ – већ ти бајат тај фазон! Ма ниси бре чуо, Стив, виц је скроз тазе, врућ кô лебац, слушај само даље; ваљда мора; густо капнувши на жар, срк маринаде испарава у прамену белог дима, и мора баш тај Мујо, то је цурнуло из четврте, изврнула се на бок, а пета се већ кварцује сасвим прописно, ваљда мора, јер свакој задрузи јесте потребна дежурна будала; ...и тако ти тај Мујо каже Фати: **У недјељу нас позвô Хасо на пикник!** Дежурни мујо, вечни жак боном, будалина тале, лењи, лијени монтањеро, цврче скуше на ужареној постељи, шкрти шкот, пироТјанац цимрија, циција, вентили за колективну спрдачину, а прича ли, бога вам, што наша раја?; јок, господару!, јок – нег' све ћути и мучи и шути, књаже, ни да бекне, нит мукајет; **ух бре!** – сунце вам, да вам сунце 'ебем ја жарено, ама, одма' им пуштај, попуштај, брзо смишљај как'у замајалицу, ил' бајаги олакшицу! А онда ће ти Фата њему: „А шта му то болан, Мујо, дође пићник ?“ Ма, чули смо га, Пјер: **Муло, Фата и Хасин пикник®**; ма ниси, Стив, откуда?; јесам бре!; ниси бре!; како нисам?; како јеси?; укрштају се узвичници и ускличници као мачеви и буздовани, неко би поменуо и копља, звекећу речи, надјачавају цврчање, допиру и до врата девојачког клуба, а он и даље безгласно мисли, и мора тако, баш тако – тако мисли док помаже полеглим скушама да направе мало места и последњој, шестој, ето, **баш** мора, и зато што мора, сад негде и неки Мујо, један стварни **Мујо**, што је, ваљда, хипокористик од Мухамед, или Мустафа, или Мурат, и сад тај Мурат, на неком тамо стварном пикнику... ; како га нисам чуо, Пјер, кад знам да Мујо после каже Фати: „**Вала, шта му је тај пићник не умијем ти рећ', ал' за сваки слућај, Фато...**“ ; ...и управо сад

тај Мујо гњави неког Хасу досетком о Пери, о неком Пери и некој Мари, о једној Мари – што је хипокористик од Марија, или Маријана, или Марија-Ана, и сад, управо сад, говори тај стварни Мујо једном Хаси: „**И рекне ти, болан, Перо Мари: О, Маро, ето нас позва нас Мишо на некак'и пичник...**“; ућути више, Стив, удавче над удавцима, ти ми сваки виц упропастиш; „**А шта му то, Перо, душе ти...**“, на жару се пуши, угљенише, увијајући се попут црва, одбегли резанац белог лука, „... шта му, Перо, душе ти, дође тај пичник?“, скок из таве малиша, у слободу си хтео сине чешњаков, па из таве, авај – у огањ, дим га љуто уједе за очи, *ко се дима не надими...* Е, баш нећу да ти ћутим, Пјер, што да ћутим кад знам? Знам да Мујо после каже: „**не знам, ал' за сваки слушај, Фато – ти се мало плахни**“ – ето, видиш, чуо сам фору; мора ли увек Мујо, увек тај Мујо? Ма ућути бре више, Стив, гори си него жена; ваљда мора, *...тај се ватре ...*, дежурни мујо, вечни жак боном, будалина тале, 'Ош ли ти, Циго, прво јест' ил' се гријат? Пржио би', господару! Пржио би'! Што ме бре, Стив, не пусти да га бар лепше испричам Хаси, овај... 'тедох рећи Мишелину, видиш ли да га Шоми није знао; „...појма ти ја немам **Маро, ал' кад га већ зову пичник, ти ми се малко, за сваки слушај, мало се доље, разумјеш Маро, мало ми се избањај.**“; ево, и суза му бре, види, Стив, пошла му од смеха, а ти, Шоми стварно извини, мислим извини за ово „Хасо“, ал' Стив ме, ... мислим, баш је жена, само клепеће – скроз ме бре, слудео. За неког зимског кијамета примио човјек у кућу мангуп-Цигу. А овај озебô од студени и премро од глади, све му зуб о зуб цокоће. А домаћин ће га онда питат: 'Ош ли ти Циго...

Хасо који их је све „позвô на пичник“, онај који је претворио небо у плаву повељу, а своју брвнару у мравињак, и нека сам, госпо, не жалим, спокојно пере руке пред пивоземцима: *'O sancta simplicitas*, ево где стојим недужан пред простим, невин пред безумним, звекећу буздовани,

звекетавци звекетави, јер њихово ће бити, шта ћу?, царство Дизниленда.

Она то гледа, она то чује, вирећи кроз врата девојачког клуба, јеси-јеси, шта ћеш, недужан си, јер звекећу звекетавци, јер диван си; и тај привезак на **шорцу**, баш ти је цакано цакан, је л' ти то неки розе врапчић? Ружичаста **сова**. Она то још не зна, јесте совица је, ружичаста совица, али већ је пристала да се једном уда за њега. Он је одлучио да пита, он је питао, и она је одлучила, она му управо одговара: **Да! Да!** Само што те одлуке још увек нису знане. Нису знане ни њој ни њему – нити иком. **Да! Да!** Заиста? Заиста сам те питао? **Кад...** – јеси, блесане, јеси ...

**једном те
одлуке, као и било
које друге, и било када, буду
донесене, кад буду обзнањене себи
и другима, биће тада само зрели
плод на врху једне дуге, дуге гране,
која ће се пружати из већ сасвим очврслог
дебла, разграналог, откад још никлог
из давно, одавно сејаног семена неке
несвесне, неодредљиве,
несагледиве,
откад
минуле,
прохујале
намере;
биће тек
зрела бобица
на крају дуге,
предуге гране,
по п у т т а ч к е
на крају ове реченице.**

Мислимо: ево нас!
 Ево јесмо, ми **смо**, одлучујемо!
 Мислимо: да! **Да!**
 Хоћемо! Желимо!
 Баш желимо!
 Ми јесмо, и ми желимо!
 Дааа! – а заправо: **Не!**

Не одлучујемо ми. Или **не** онолико колико и како **то** мислимо, већ о сваком садржају нашег *јесам* претежно одлучије једно посебно *бивање*. Одлучује једно удвојено *бивање*, удвостручено, двогубо људско *бивање*, двалично – налик четворообразном Јанусу, божанству свих почетака и сваког краја. Баш тако и *оно* – од необјашњивог постања до неизбежног скончања – све *оно* о нама одлучи, све нам просуди-досуди то двогубо *бивање*, све докона, утаначи.

Мислимо: да! Да! **Хоћу!** Јесам! Баш желим! У себи желим, тако мислимо, унутрини својој, у души, и по души својој одлучујемо. А заправо: не! **Не!** Све нам уговара, решава, све нама, и у нама, и око нас ломи, попут погаче што је мајка дели гладној деци, прелама нам то увишестручено, једино човеку дато *бивање* којим нам сопствено **ЈА**, доживотно, са свих страна – јесте обгрљено попут острвцета недогледним морем.

И отуда, из те двоструке обгрљености, још од првог нам удаха до последњег издаха, наше ће *јесте*, с једне стране, непрестано запљускивати таласи самог живота, оног живљења огољеног, плотског, од чисте пути ствараног и створеног да се буде створ живући, дрхтураво створење од крви и меса, живина подобна свакој животињи, диханији плахој, гладној, анималној.

И отуда нас, са друге стране, преплављују плиме заједнице, дружине и племена, рода и друштва, валови општински, опћински, комунални, социјални, и њихова писана

и неписана правила, норме, регуле, вредности, очекивања, ваља се, треба се, мора се, морате, морамо. У мору дваличног бивања, сазданог од *превасходног* живота и *неминовне* дружбе, од голог живљења & нужног дружења – почива свачије острво властитог *јесам*.

Сред најсувљег комадића ЈА-острвцета ми кажемо: ето – јесмо, ми смо. И ми **осећамо**: гле, живимо! Живимо живот – овај голи живи живот, уједно и онај први, првобитни, који нас је... – можда и насумице – ... можда нас је и као врсту, као **МИ**, баш као и **ЈА** – случајно створио. Заиста, толики мисле да је живот нас потпуно наслепо изабрао. У неком органском ћоравлуку, тако мисле толики, онако – ћор-ћоравачке, мисле, или, у најбољем случају, одока нас изабра, баш нас, одсеком, онако – биолошки паушално, пар-форфе, и допусти нам да нас метаболички случајно има, да му постојимо само тако, овако – ћутуре.

И ми **видимо**: гле, живимо и овај други, другобитни живот: Бивамо са другима, с другим, **здружени** у **МИ**, задруга битисања је ово море, задружно **МИ**-постојање, друштвено, друштвено **МИ**-трајање на које и вољно и невољно пристасмо и прихватисмо га, присвојисмо, сасвим га посвојисмо, и сад јесмо то, и **то** смо, **МИ** смо, јер јесмо *двалично бивање*, острвце смо у мору, и море смо око острва, јер живимо наш двојаки живот, двоструки, мада често изгледа да га нема, нема нам га довољно ни за један једини.

Какав-такав – сад је наш. Сопствен. Личан, мален, велик, јаван, славан, неугледан, случајан – али од нас пригрљен, али непоновљив, али један јединствени живот. Живот наш властити којим некад, као једно прокмечало бесловесно *јесмо*, а после и као ово *јесмо*, ово свесно, баш ово означено са **ЈА**, баш смо њим неповратно проклијали из друштвеног тла где нас голо рођење беше насумице,

тако толики мисле, насумице нас је постање посејало баш у *ово* бивање и *баш* у људско.

Како насумице, питају се многи, ако је **баш**, ако смо ми **баш** то **ЈА**? Онда није случајно! Онда је одлука! Онда је, како верују – негде одлучено, све је предвиђено, од неког је, тако многи верују, од нечег јесте провиђено. Зато ми јесмо баш **то** и **такво** *јесам*, једно смо **предодређено** *јесам*, тако многи верују – ми смо, верују, баш **то** и **такво** **ЈА**, опкољено непрелазним пространством *непролазног* бивања попут честице копна бескрајним морем. Тако верују.

Откуд би било предвиђено, мисле толики? Ко би то и како видео? Ми смо налик **којекваком** – значи: и *којем* и *какваком* и *било какваком* оточићу сред *несталног* океана људског бивања. Ми смо једно *случајно јесам*, тако мисле, оно што је *рођењем* никло **под** овом свеорганском капом, где дише све што дише, и коти се што се коти. И никло је, и никли смо **на** родном заједништву, **на** плодној друштвености из које смо расли и расли и израсли *неодвојиви* од ње. Неодвојиви попут стабла од земље из које је шикнуло, од тла из којег се дрво усправило, разгранало, из којег се све више и више издиже. Већ допире до висина са којих му изгледа му као да се већ, ево, и потпуно растаје с тлом, ево ме – помишља – одвајам се. Ево! – оделићу се, примишља, дрво сам, али имам се сасвим отиснути и прхнути као птић, и бити та птица, не више ова биљка, бићу птичурина, не више биће – већ надбиће. А заправо, растући све више и више урања, мисле толики, ураста у тле, све дубље, све се неповратније укорееује. Тако и ми, мисле, неодвојиво укорееујући себе у опште, у комунално, у заједништво, истовремено се некако, поред друштвеног, понад задружног – тек помало се гранамо и себи. Разгрануцкама се и у неку

гранчицу властите нарави, пропуцимо и у свој осећајчић, и у пупољак личних осећања. Разлистамо се у неки, тако мисле толики – у некакав наш карактер, као што жир проклија, и расте и листа да би, тако мисле – опет био жир, само жир, мисле, и нигде се тај неће отиснути, одлетети, биће тек један, у свет насумице бачен, поново по земљи закотрљан, мисле, жиристи жир, истоврсан другима, у свему им сличан – али и личан; жир по себи – али и жир за себе.

Како „закотрљан“, питају се многи? Нема тог круга! Нема тог понављања, тако многи верују. Човек се својом вољом уздиже да непролазно постоји као једне вечне воље плод. И верују да човек јесте дрво, јесте – верујемо, јер није тиква без корена, није, јер од праха јесте и душе, и јесте жиру подобан, то верују, али жиру који може себе бирати. Може изабрати да буде бачен у понор овог света, то верују, може својом вољом запасти у *вечни* бездан бивања, али може себе *тако* и небески изродити. Може се до неугасивог светла сам узнети, дато му је изабрати, тако верују, властитом вољом прихватити оно што му је дато „да се ваља“, примити удељену му „ваља се“ милост. Верују да свачија ћуд, као гнездо његове побожне или, далеко било – демонске воље, јесте његов усуд, јесте једина коб човекова. Једна једина судба тог једног човека, неизбежна судбина **баш** тог и баш **тог**. Верују да особна нарав јесте као лични калауз једине људске слободе. То је зрнце властите одлуке под стеном већ одлученог, од постања неминовног, свега нам унапред намењеног, и другачије нам неће и не може бити него тако и само тако, али неће **ни** тако – ако сами не прихватимо. *Aut fatum, aut nihil.* **Наша** воља, иако јесте воља жира, иако је наум праха, бедног труна васељенског, ипак нам може, верују многи, откључати ниска врата на високој, превисокој капији *предодређеног*. Заправо, она јесте једини кључ којим се и за нас отварају вратнице *промисли*,

па биле налик и тек уском пацовском пролазу, била то и вратанца мала попут отвора на мишјој рупи, али ипак нам **наша** воља може отворити, то верују, макар и тај глодарски улаз на непрелазном големом зиду што дели пропадљив свет од вечног, и кроз те нас двери извести на пут понуђене милости. Из *рођења* јесмо проклијали, подобни зверима и свем растињу, али над главама нам јесте, верују многи – чисто *провиђење*, над смртним је човеком, верују, *непролазно* Небо.

Рођење – мисле толики, оно што нас случајно и овако пролазне роди – то нам је над главом. *Рођење*, под којим јесмо стабло *укорењено* у људско *друштво*. У ову друштвеност, у нашу дружбеност.

И то *двоје*, ти исконски заступници упареног *људског бивања*, док се лагано крећемо у неисцрпном поретку постојања, тако мисле, спуштају нам у корпус личног трајања једну по једну зрелу, презрелу одлуку, оцртавају нам путању властитог бити низом неизбежних тачака. Јер не одлучује наше **ЈА**. Наше голо **ЈА**. Неко у васиону испалено, од свега одвојено, од чисте, најчистије свести саздано **ЈА**. Кад повремено, увек делимично, а често и невољно – ипак **ЈА** нешто одлучује, то никад није, нити ће бити *онолико* колико мислимо. Како замишљамо. Измишљамо. И невидљиво корење се пита. Још како. Она згомиланост људска у које нам се доживотно уплела нарав. Јер усуд нас је друштвени начинио баш жиром, толики тако мисле, и сад ништа друго осим жира ми никада више не можемо бити.

Из таквог ће жира, мисле, нићи живот, наш живот, и бити још једно у дружном тлу дубоко *укорењено* стабло тобоже властитог *јесам*, наводног **ЈА**, које привидно има *по себи* листати и *самим собом* пупити под капом органског.

Привидно – јер покорно ће израсти из колективне неминовност из које нам се, као потоње, као друштвена последица, као задружна сенка, налик крошњи која никне над деблом, има смерно изградити нарав, разгранати се у кобајаги властиту ћуд, разлистати у такав карактер, пропути у једину, толики мисле – у тобоже личну човекову судбину.

Постојање људи, мисле, може бити тек кржљава, куса крошњица, најчешће и јесте, тако мисле, а може се понекад пружити и у што веће, у сеновитије, у плодотворније *јесам*, али увек као ограничено, увек као једно **ЈА** омеђено *животно* превсходним и *друштвено* нужним, увек између исконског надземља & неминовног подземља човековог *бивања*. Мислимо: да! Хоћу! О, баш желим! Ја бирам! Да! Да! **Да!** А заправо: не! Док лагано течемо између два наспрамна људска света, као река између високих обала, ћудљиво рођење и још ћудљивији друштвени усуд, оно биолошко и оно социолошко, заступљени мноштвом надзорника и старатеља, прокуратора и епископа, у корпу нашег личног трајања спуштају нам још једну своју зрелу, своју презрелу одлуку, тачку, можда тек тачкицу – али непорециву.

Следећи.

Следећи!

Не течемо – тако многи верују. Тећи – то је безвољно, то је бити камен што се ваља, бити бездушна, закотрљана каменчина – него ми пловимо. Ми смо, верују, они што плове. Бродимо предодређеним животом, то верују, свима и сваком је предодређен, али ми бродимо у чуну властитог **ЈА** над којим се вијори, тако верују, лепрша нам мало, мајушно једно личне ћуди, сопствене воље. Мада, и многи то признају, заиста нам јесу два света, јесу нам две такве, то верују, беспоговорно су нам дате те обале. И јесмо између њих скучени, између кобног и злокобног. Узан је пролаз кроз који се душе могу прометнути, тесно је то попут

иглених ушију. Ваља одлучно дићи једру, испловити својим чуном – и одлучити! Одлучити се, и пребродити тескобу, и проћи кроз иглене уши *провиђења*, и провући се кроз ускост сваке ускости, и крочити, тако верују, кроз улаз свих, верују, кроз улаза свих, то верују – улаз.

Следећи!

Зар већ? Зар ја? Зар већ ја? **Кад** ли пре...

**једном та
одлука, као и било
која друга, и било када, буде
донесена, кад буде обзнањена себи
и другима, биће тада само зрели
плод на врху једне дуге, дуге гране,
која ће се пружати из већ сасвим очврслог
дебла, разграналог, откад још никлог
из давно, одавно сејаног семена неке
несвесне, неодредљиве,
несагледиве,
откад
минуле,
прохујале
намере;
биће тек
зрела бобица
на крају дуге,
предуге гране,
попут тачке
на крају ове реченице.**

Шта ли се пружа над стаблом људског постојања?

Да ли *рођење*? – или *провиђење*?

Sive Natura? – sive Deus?

Мало би њих пристало поистоветити то двоје као што је учинио Барух де Спиноза у свом гласовитом ставу: *Deus sive Natura*. Већина не жели *Природу* и *Бога* ујединити таквим *sive*, здружити их једним помирљивим *или*; као што се

међусобно мире и удружују људи пружајући и давши један другом руку. Многи не прихватају то поравнавајуће, blasphemично *или*. Толики знају само за раставно *или* ↔ *или*: *sive Natura* ↔ *sive Deus!* – и шлус! И за још оштрије, за *aut*, за непомирљив, нетрпељив *aut* ↔ *aut* пар; *само рођење* или *само оно*, *aut Natura* ↔ *aut Deus*, само тако ил' никако, *und Schluß! Alles ist mein Gott!* 'Ма јок!' – *Mein Gott ist tot!* Боже мили, грдног ли светогрђа – *dieser ist ein gottverlassener Mensch*. Не! Нисам – *nein!* Нисам ја ни за ког изгубљен човек – *Ich bin ein Übermensch*. Јаадан, то му је од читања. Свако је пред Господом миш, *Maus*, па нека је и *Übermaus*.

Без обзира шта ко види, или шта верује да види кад подигне поглед изнад властитог постојања, ма којој се сили нужности приклонио, било испољеној *рођењем*, било јој потчињен *провиђењем* – ипак му на стаблу сопственог **ЈА** никне особена крошња, то нико не може порећи – успостави се оно чиме се ми, ми као **ја**, доживотно се тиме свету обзнањујемо: наш *менталитет*. Изгради се својствена *нарав*, лично унутрашње устројство садржано од припадајућих нам осећања и хтења, од веровања и мишљења, од чињења и уздржавања, од свега свесног и свега несвесног, од сваког душевног стања и свих духовних настројености.

Уколико се особна *нарав*, она у којој нам се сабирају душа и дух као што се на тргу сустичу најважније улице града, уколико се, баш попут трга – широко разгранана, најшире, толико да себе што више, највише запреми, да себе већински заима, и баш *колико* постаје и постане тако своја, *утолико* бива све јасније и све дубље огледало једног заиста **личног** трајања. Тада властита судбина, и оно што нас у њој задеси као срећа или несрећа, што нас скоби као добро или зло – постаје и наш сопствени одраз у том огледалу, а не бива више само нешто туђе, само оно што нам споља наилази, како *толики* мисле, да нам једном беше дошло као неминовно, као оно у шта смо заувек пали, јер смо и морали пасти, запасти; или нам, као нешто предодређено, како верују *многи*, тек иде у сусрет, и доноси нам,

пружа – своје лестве небеске. За човека који у себи просвећењем изгради трг својој души, који да ширине свом духу, који стекне својствену нарав, таквом човеку, самосвојном, и ово непорециво нужно, ово *друштвено*, и оно превасходно, оно из чега се исходило, оно *природно*, макар било и *sive Deus* – све се то у постојању самосвојног човека повуче уназад, одступи, постане тек залеђе; наравно – неизбежно залеђе, неуклоњива позадина *бивања*, али ипак тек *позадина* на просветљеном призору сопственог трајања.

Толико тога на дуборезу свог духа, тако смо се надали, сада то и знамо, поред свега нам предатог, изнад примљеног – и сами можемо усећи. Вињете властитих мисли. Арабеске сопственог – тако мислимо – властитог смисла. У души својој, баш у својој души – тако мислимо – стрпљиво можемо вајати, најбрижљивије резбарити преплете и розете осећања, дубити меандре осећаја. И пажљиво ћемо три пута, и тридесет пута, и триста ћемо небројених пута мерити, самерити пре него што коначно будемо били... – јер мора се, јер неминовно је нешто резати, неизбежно штошта преломити – пре но што коначно будемо одсекли!

Јер човек није жир. Иако мора, слично растињу, ницати из неког тла и под сводом гвоздених нужности, било под куполом оностране намере, како верују *многи*, било из органске чорбе, како мисле *толики*, бића људска ипак ничу из племенитог семена. Ничу као да клијају из злаћаног зрна жита, као да расту из саднице воћке благородне, питоме, из тла обрађеног, из гајеног, култивисаног. У процесу између свега превасходног и сваког неминовног, макар и накратко – и људи се питају. Питају се у шта ће то и како ће никнути? Ако већ морамо бити одређени, а морамо, ипак по нечему, можда и по много чему, могу људи **и** сами себе одредити. Да тако буде, човек ваља да прихвата себе као нешто својствено, да своје **ми**, ми као **ја** – спозна као своју најбитнију нужност, кад већ мора, ако мора, а мора – човек мора постојати **и** по нужности.

Није нам тешко замислити како нам се обраћа једно свепрожимајуће, древно *Постојање*, отелотворено у лику *Његовог бивствочанства*, господара једне свевасељенске *Свемирије*, и благонаклоно, налик седобрадом мудрацу, или неком старом владици, клима сребрном главом: децо моја, каква-таква, прека-кротка, учена-неука – али нека сопствена нарав остаје ваш, само *помало* ваш, али ваш једини додатак на животни вам усуд. На онај што вам га, не памтим више када то – одрезах и одмерих вам и намених, **само ми са дрвета од знања – не једите!** Јабука, ако икад и буде сама одлучивала кад се има од гране откинути, када ће пасти, пред коју лепојку, на чију главу – нема ми где пасти но под јабуку, **и не дирајте у њ, да ми не умрете! Заувек!**

Не знамо да ли ће нам бити допуштено, да ли би нам било могуће одговорити *Његовом бивствочанству*, али ако то буде, ако би то било, онда би казали да знамо како нам и *рођење* и *заједница* у корпу *бивања* спуштају своје унапред донесене одлуке, неодложне захтеве и нужне потребе. Знамо да их убацују у корпу нашег живљења попут паковања готових јела које треба тек умлачити и прогутати, гутај-гутај, рабе покорни, ћут'-и гутај! Корпа нам јесте пуна и препуна датог и задатог – али још увек је то само корпа. Све дато може бити грађа нашег постојања, може бити претворено у материјал којим ћемо саздати властито трајање; налик уметнику који од готових предмета, од оних које су други осмислили и произвели, конструише своју, ипак **своју ready-made** инсталацију. Иако нам је *бивање* дато преваходно биолошки, иако смо у њему дати неминовно социолошки, иако век векујемо у датости која је неизбежно историјска – не морамо се у свему до краја дати. У најбитнијем делу нас, у духу, у души, као у тајној одаји где се крију драгоцености, ваља нам сачувати зрнце властите самобитности, заклонити га од других, и од *рођења* и од *провиђења*.

ἐπίλογος

Па јесте, Мишел-друже. То је баш кô она прича о дрвету. Памтиш ли? Сви знамо, Стив, библијску причу о рајском дрвету. О дрвету сазнања добра и зла. О љубоморном и себичном Боги. О лукавој гуји змији, па лаковерној, радоварној Еви Јеви, и сласној, мљац-мљац, јабуци... А можеш ли ти, Мишел, икад, икад поменути Господа, а да се тим језиком богохулним не очешеш о њега. Није Бог себичан, него праведан. То се зна. И није то била библијска прича, већ једна друга, нека кафанска. То је била прича о неком дрвету што расте из неког вечног... из једног... из чега ли оно? – **да!** – оно расте из свемоћног *постања*. **Да!** То је била та прича о неком као дрвету од живљења, о дрвету што кобно цикља из једне неумољиве *судбине*. Сећаш се сад? Можда, Стив, не знам – некако ми, признајем пријатељу, још увек јесте сирово то твоје „као дрво од живог“. Слабо гори, пуно дими, кисело је, ништа се не види, очи ми „испадоше“. Дедер дијете, дотури штогођ сувље на жар мог сјећања. Да ми се мало памћење распламса, да прогледам.

'Ма, како се не сећаш, Мишел? Па, неко нам је то... и то недавно... – 'ма, ко ли оно беше? – ...ту скоро нам је тај, неки тај, испричô то поређење. О неком дрвету кô *фаталног постојања*. То је било кô неко стабло што ниче из једног неминовног поретка, из једног неизбежног *провиђења*. Да ли то, Стив, беше *провиђење*, *providentia* – или је у питању *fatum*? Знај да то никако није исто. Откуд није, Мишел? Зар *провиђење* није нешто што је изнад човека, усуд неки, баш као и *судбина*? Није, Стив, јер у првом случају Бог по својој пуној вољи крмани овим светом. Може, ако му се ћефне, по усуду дати да се заобиђу хриди, или, пак, насукати, па и сасвим потопити људску барку. Док у другом

случају, ако ти је баш све *фатални Фатум*, онда је у читавој овој васиони све унапред предодређено. У неком недокучивом НЕГДЕ сваки је догађај записан као неумитан, као обавезан за све којима у њему јесу додељене улоге. Ако су ти тамо уписане хридине и суђено потапање с ајкулама или дављењем – ту ти више ни сам Бого не може помоћи. Јер не може ни самом себи. И њему је све унапред судбински утефтерено. Могао би се и он насукати. Боље му је да не таласа.

Онда је то, Мишел, морало бити *провиђење*. Можда тако и није било казано, ал' то је морò бити *усуд* о којем једино Бог има да одлучи. Морало је тако. Јер како замислити Господа који подлеже *судбини*? Што би му се уопште и молили ако тај ништа не може ни за себе да уради? Према томе, мислило се на *Божји усуд*, на *провиђење*. Чак ако је и речено *судбина*. *Бог или провиђење или судбина* – тако је то морало бити смишљено. И кò да се сад нешто и сећам, мислим да баш тако и јесте речено. Јесте. Било је поменуто и некакво *или-или*. Јер, поред тог дрвета, крај стабла једног нужног поретка, ту је још био кò неки ковчег за свачији васионски *удес*. Ил' је можда била поменута некаква корпа? Зар она фатална корпа живота, Стив? Кобна корпа, слична оној од плетеног прућа у којој малог Мошу Мозеса, у *Књизи Изласка*, препуштају мутним таласима великог Нила, и појавама још већим и мутнијим: библијској *судбини* и старозаветном *усуду* – јер тада још не беху измислили разлику између *провиденције* и *фатума*. Кад се разлика буде испилела спознаћемо да нам *судбина* следује бесплатно, попут кише. Добијемо је и кад нам треба и кад нам не треба, и кад је хоћемо и кад је нећемо. Али за *провиђење* мора да се плати. Као за наводњавање, као за воду којом неком пуне чашу, а неком базене. Па кажем ти, Мишел, нису то била библијска казивања него кафанска. Свеједно, Стив, нема више бесплатних придика. Није их никад

ни било. Овако или онако, пре или касније, свако глаголање о *провиденцији* мора неком да се плати. И реверсом и аверсом, и писмом и главом. *Покажите ми новац којим плаћате порез. In oni mi prineso denar. Чиј је образ овај... in čigov je ta napis? Reko mi: ... Ћесаров је то натпис и његов је лик. Подајте дакле ћесару ћесарово, cesarjevo, царево дајте цару ... in Vogu kar je Vožjega.*

Јесте, Мишел, плаћало се! Ево, сетих се! Свега! То беше онда кад у „МАЧКАРЦУ“, сећаш ли се, Мишел-друже?, онако смо славно, баш смо славно прослављали прву Пјерову плату. Прву? Је л' му то, Стив, беше нека... – новембарска? Октобарска, Мишел, октобарска. Она коју је Пјер касније, наравно – све по твојем скерлежијанском наговору, а по угледу на велику нам большевичку револуцију, прогласио Октобарском греболуцијом. Онда је могла, Стив, бити и новембарска. Тај преврат се истовремено дешавао и 25.октобра и 7.новембра. Као у неком шизоидном, у једном расцепљеном добу. А расцеп – то је рупа, дакле – празно. Неко ништа. Значи, све се дешавало у неком безвременљу. А оно што нема време, или је остало без њега, могло би да остане и без простора. Према Ајнштајну, тако би и морало.

Како год, Мишел, али Пјер је те вечери објавио да се целе те седмице има кафанисати на његов рачун: „Пун 'тједан дећки', пун фртал' текућег нам 'мјесеца', весела браћо и присутне сестре, имате у свакој прилици и неприлици од мене жицкати и гребати се и чешати до миле воље. Јер, како увек каже мој Милорад, а мудар је мој Милорад, кука је то стара: Сине Петре-Перо, само тако се ваља, сине. Цимрију, сине, до гроба бије малер. Први мачићи иду у воду, а прву пару тури у вино.“ И тада, у јеку те ноћи, те греболуционарне ноћи, ти си је први тако назвô, и било је то тачно пре шест месеци, јер јуче ме позвô Пјер да вечерас „дајемо“ полугодишњи помен његовој првоупокојеној

плати, а и тебе је?, па наравно!, а не долазиш?, ето!, ко би то рекò за малу Клару, да ће баш укротити скерлежијанску звер – Михајло Скерл, некад славни тигар сабљасти, а сад нам само преде, кò пуфнаста персијска маха-хаца; шала, Мишел, шаха-хала, извини, већ ме и „вата“ од Пјеровог „помена“, нисмо дуго МАЧКАРИСАЛИ па ме 'вата и на даљину, ево, видиш, и на временску, ал' и сам си поменò простор-време, време-простор, то ти дође исто, округло па на ћоше, а вечерас биће весело-весело у „МАЧКАРЦУ“, ни округло ни на ћоше већ равно, све ће нам вечерас бити равно, све до Аутономне Социјалистичке Покрајине Косова и Метохије – ал' и тад, пре тачно пола године, сви су били разгаљени, и баш се много причало, и још више наклапало, ал' сећам се да је неко казивò ту причу о постојању фаталног дрвета. О дрвету које се негде судбински корени. О дрвету које се негде корени, укорени и готово. Ту је – где је; где је – ту је. Свако дрво. Значи, може само ту да буде, само ту да расте, и све само ту. Једно исто, увек једно те исто дрво, и под једним увек исто-истим небом. Тако и човек расте из своје *судбине*. Постојање му израста из личног *усуда*, издиже се тла кобног *провиђења*, кò дрво из земље.

Какво дрво, лудице, то још нисам чула, откуда дрво, па што си то тада уопште и слушао? Не слушај их! Ништа више о таквом дрвету не слушај. Никад. И не сећај се, мили, тога. Сети се, Мишел-друже, ми јесмо тек дрво, кò дрво смо, ту смо – где смо! Изцикљали из хумуса *судбине*. Или из неке пескуше. Из јаловице какве, посног глиба, из масне црнице, како год – исто ти је. Све је ван нас, а увек мислимо да изнутра нешто одлучујемо. Мислимо како се својом вољом слободно негде пружамо. Мислимо да се негде крећемо, да тако живимо...; **не слушај их**, мили, јер ти си ме питао, тада си ме питао речима старијим и од звука, пра-речима, говором нечујним, и ја сам чула, и ја сам рекла: да! Ја сам тада рекла: да! да! **Питао?** Зар јесам?

Јеси, јеси, језиком бешумним, из времена кад су речи и кад су мисли биле једно; ... али те мисли јесу варка, Мишел, варка су, и сви се њима обмањујемо. Јер ми само листамо и листамо. То нам је сво кретање. Да помало листамо тако непомични. Да титрамо на судбини. А и тада гоњени, и споља и изнутра, то и сам знаш, гоњени смо силама над нама, и оним у нама. Стрепњама и жудњама.

Заиста те бејаш то питао? И ти си заиста чула моје нечујно? Моје праречи? **Јеси**, блесане, и јесам, јер ми смо река, ми ћемо тећи, ми ћемо хучати, ми течемо, јер све се улива у љубав, све, видиш, све **и све**... **И** ништа ти је то, Мишел, једно ништа од кретања, голо ништа, јер то се тек помало разгранаво наш непомични живот, мало се разлиста, накратко заблиста у неко пролеће. Пре но што га **ова** суморна јесен *избора, избразда кô кору на стаблу* – како већ милионима година тугаљиво исписују гимназијалке по својим споменарима, уз оно, наравно неизбежно: „*Ко те воли више од мене, неқ још један лист окрене...*“ *Puella, puellae, puellis*, а опет, Мишел-друже, баш тако и јесте – *девојка, девојке, девојкама*, и дуге косе, и оне ђинђуве, ал' баш тако јесте: набора нам се живот. И осуши. И скрши. Скрши се тај наш животић. Овај живот вечито потчињен *судбини*, то и сам знаш, подложен је моћима далеко, далеко изнад наших. Тај живуљак који нам је једном изцикљô кô дрво из неког подземног света. Из атомског језгра, из ћелијског једра, из прапочела, из духа, из даха Божјег – како год 'оћеш, али из корења неког где нам је до најмање жилице записан сав наш усуд, где нам је заувек урезана *судбина*, „*Али листова нема, нема више...*“ , где је утефтерена неумитна, **овај**, коб.

Али како може живот, лудице, да расте из неке судбине? Зар ти је неко стварно **то** причао? Кад? Па зар пуну годину дана то расте у теби, то дрво, мили, то је дрво оне...

...бунике? Је л' се тако каже? Је л' та *буника* дрво или нека трава? Више је као жбун! Онда је пре дрво. И то је дрво бунцања, лудице, јер свака судбина, знаш мили, она израста из живота. Јер прво је и прво живот, јер ако је то био Стефан, онда он, реци му тако, мили, чим га будеш видео – он нема појма. Појма нема. Свеједно, онда тај други нема појма. Јер увек је прво и прво живот. И пре те измишљене корпе, и пре тог њиховог... тог Мозеса – такође је био прво живот. То је Мојсије? Зар онај Мојсије? Јесте! Добро, мили, и пре оног Мојсија. Може и Моша? Зар и Муса? Добро, онда пре сваког Мојсија и сваког Мозеса и сваког Рамзеса – прво мора да буде живот. Прво. И то никад није октобар. Октобар је, мили, нешто десето. То је крај. Сутон. А живот почиње светлом, у пролеће. Сваки живот почиње у једно *овакво* пролеће. Као што је ово данас. И да није ово, ово плаво календарско пролеће, ипак би то опет било пролеће. Мора бити по свему плаветно пролеће. Пролеће живота. Баш као што је пре једног оваквог, и још једног оваквог пролећа, сећаш ли се оба?, сабери их онда, и ето – то ти је једно претпрошло пролеће. И ето где од тебе и од мене, баш под оним бо^ожанственим небом, никад га никад нећу заборавити, не смеш ни ти, никад, обећај ми да никад нећеш заборавити оно небо под којим је настало ово наше **ми**, мили. И не помињи, мили, револуције, ни резолуције, тамо неке десете преврате, све се то збива по реду. Јесте, по том, по исконском реду. Прво се зачне живот, па тек онда може да буде нека судбина. Неки усуд, нека добра срећа. Или та зла коб. Оно што не живи, то нема – јер како би? – ни добру судбину, нити тај њихов *авај*-усуд, тај такав... тај... – злокобни. Јесте, мили, тај кобни. Јер прво мора да буде живот, тако им кажи. Живот.

И реци им и за оно заклањање од других . За неко скривање у својој души, као да нам је душа нека рупа. Нека је, баш ме брига, нека је и таква, та са благом. Али да

знаш, лудице, да таквих нема, то су приче. Рупа је рупа, а душа је душа. Али ти немој чак ни да причаш више о том саможивом заклањању. О себичном скривању у некој рупи. Јер циције немају душу. То сви знају. Јесте, и те тврдице. То су бездушне стипсе. Цимрије – јесте, чула сам и за њих. Пусту сад шкртице, мили, буди озбиљан. Ово је озбиљно. Јесте, баш као смрт. Јер кад имаш своју душу онда се мораш својом душом дати и давати до краја. Да би ти ишта било, и да ти буде **све** – све мораш дати, све-све, све до последњег делића себе. Јер шта ће ти та душа, ако ти је то та нека корпа? Боље да одмах умреш. И ја. Лепша ми је смрт него то корпарско-торбарско живуцкање. Бљак!

А живот, тако бих ја о томе мислила, ако је живот као неко дрво, ма где сте то уопште и чули?, али ако ти живот и јесте дрво, ипак тада и то дрво, то знаш, свако дрво може да плута. Да плови. Јесте, баш као та корпа малог Моше. Буди озбиљан. Може дрво да запливи реком. Да иде тамо куда га река однесе. И колико их само понесе. И носи, и носи и – однесе. Пронесе их некуд белим светом. Као она столетна стабла. Она вековима стара дебла, знаш?, она од којих су после *Amati*, чуо си то?, они су градили виолине. *Amati* из Кремоне. **Они који љубе**. Јер то им је ваљда, је ли? – је л' им то значило њихово име? Знаш ли то? Не! Али сазнаћеш то, хоћеш ли? За мене? Хоћеш! Ти ћеш једног дана све то сазнати за мене, знаш ли? Једног дана ти ћеш сазнати, хоћеш-хоћеш, за *оне који љубе*, јер и данас, тако кажу, и данас, мили, та њихова љубав, то *amore, amare, amatore*; „...а листова нема више, ја те волим понајвише!“; кажу да бруји и бруји, да трепери у ономе што беше тек „непомично“ дрво. Јер љубав, видиш ли, погледај мили, река је. Видиш? Ево овде, видиш – тече. Немој сад да је љубиш. Гледај! Љубав је река и тече, видиш? Буди, мили,

озбиљан. Тече и тече, и колика је, толика је, толицна, а све се у њу улива! Све. Све у љубав. Видиш? Све! Видиш ли?

Видим, мила. Река. О колика је, 'о толика је, и тако то, али ја бих ипак да укрцам један мали, сасвим мали...цмок... **И да знам све тајне, и сва знања да, цмок... имам, ето ме гдје брда и горе премјештам, а љубави ако немам...**

А све? Видиш ли, мили?

Видим. ...ако љубави, цмок... немам – ништа сам...

И све?

... ништа сам и ништа... **И све!**